

ВНЗ «УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Гуманітарний факультет

Кафедра історії

**БАЛЬНІ ТАНЦІ ЯК ПРАКТИКА ПОВСЯКДЕННЯ НА ПОЧАТКУ
НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ У ЛЬВОВІ**

Студентки IV курсу

Групи ГІС 18/Б

Писаренко Юлії Степанівни

Науковий керівник:

старша викладачка кафедри

культурології УКУ

Півторак Юлія

Львів – 2022

ЗМІСТ

<i>ВСТУП</i>	3
<i>РОЗДІЛ I. ІСТОРИОГРАФІЯ БАЛЬНИХ ТАНЦІВ</i>	6
<i>РОЗДІЛ II. БАЛЬНІ ТАНЦІ ЯК ПРАКТИКА ПОВСЯКДЕННЯ</i>	10
1.1. Повсякденність ХХ століття	12
1.2. Радянський спорт, дозвілля та бальні танці у повсякденні	15
<i>РОЗДІЛ III. РОЗВИТОК БАЛЬНИХ ТАНЦІВ У ЛЬВОВІ</i>	22
<i>ВИСНОВКИ</i>	41
<i>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ</i>	44
<i>ДОДАТКИ</i>	50

ВСТУП

Бальні танці мають давню історію як історичне явище. Цей танець заснований на народних танцях, які склалися протягом століть.

Загалом, танець – це стародавня форма мови тіла, яка використовується щодня в повсякденному житті. Пізніше закономірність рухів почала формуватися і розвиватися в певну резолюцію, яка в свою чергу накладалася на музику, що згодом стала називатися танцем. Саме бальний танець є головними у мої дипломні роботи.

Запровадження бальних танців на території України я розглядала у свої попередній курсовій роботі. Цього ж разу я досліджую бальні танці у контексті повсякдення та дозвілля, адже на початку свого існування бальні танці були практикою дозвілля, тому варто дослідити звідки коріння.

Спортивні бальні танці є достатньо новим видом спорту у світі. Тому ця тема є відносно нова та не надто популярна у колах українських істориків.

Львів став столицею для бальних танців на території Західної України, тому варто дослідити розвиток бальних танців на початку 1990-х років саме у Львові.

Актуальність теми зумовлена необхідністю дослідити бальні танці під призмою повсякдення, та як вони продовжували функціонувати та розвиватись на території Незалежної України після розпаду Радянського Союзу.

Мета дослідження – проаналізувати повсякденність Радянського Союзу та початку Незалежності України, та визначити, як ця повсякденність включала у собі дозвілля, а заодно бальні танці. Простежити відмінність розвитку бальних танців за часів СРСР та початку Незалежності України.

Зважаючи на мету моєї курсової роботи, поставлені наступні **завдання**:

- Опрацювати історіографію написання бальних танців.

- Визначити основні праці про бальну хореографію, які повпливали на подальші глибші дослідження.
- Висвітлити головне поняття повсякденності.
- Розглянути повсякдення СРСР та початку Незалежності України.
- Виокремити основні причини розвитку дозвілля.
- Дослідити основні етапи розвитку дозвілля.
- Прослідкувати розвиток бальних танців на початку Незалежності України.

Об'єктом дослідження являються повсякденні культурні практики ранньої Незалежності.

Предметом дослідження є спортивні бальні танці.

Хронологічні рамки роботи є досить обширними, адже я порівнюю дозвілля та бальні танці у повсякденні від середини ХХ століття року до ранньої Незалежності України.

Територіальні рамки. У даній роботі розглядаються межі Європи, СРСР, УРСР та України.

Джерела. У роботі основними джерелами є інтерв'ю з респондентами, які викладали бальні танці на початку Незалежності України та учбово-методичні посібники, на основі яких вивчали історію походження танців.

Методи дослідження. Під час ретельного вивчення теми було використано такі методи:

- аналізу та синтезу для поглибленого вивчення джерел та літератури;
- усної історії для проведення глибинного інтерв'ю;
- порівняльний метод для зображення розвитку бальних танців в СРСР у 70-80-ті роки та на початку Незалежності України у 1990-тих;
- історичний метод для висвітлення розвитку бальних танців у хронологічній послідовності.

Структура. Робота виконана за проблемно-хронологічним принципом. Вона складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератур і додатків. У першому розділі описана історіографія бальних

танців. У другому розділі йде мова про повсякдення та дозвілля, та як бальні танці вписуються у цю тему. Останній розділ описує розвиток бальних танців на початку Незалежності України.

РОЗДІЛ І.

ІСТОРИОГРАФІЯ БАЛЬНИХ ТАНЦІВ

Дослідження бальних танців кінців ХХ століття в Україні є не дуже популярною темою серед українських істориків. Тому саме цей період, а зокрема початок Незалежності України, почала досліджувати я. Так, як бальні танці є новим видом спорту у світі, то відповідно і досліджень про них існує не так вже і багато.

Проте, є багато радянських дослідників, які займалися дослідженням бальних танців та бальної хореографії. Тому, вважаю за потрібним розглянути роботи та статті саме цих авторів, адже їхні праці досить сильно вплинули на подальше дослідження бальних танців. Наприклад, важливою працею є дисертація О. Касьянкової “Шляхи розвитку радянської бальної хореографії”, у якій авторка досліджує основні фактори та етапи у розвитку бальних танців в періоді з 1917 по 1941 роки, до самої німецько-радянської війни¹.

Аналіз тенденції розвитку бальних танців у 1950-х роках пропонує нам Алякринська М. А.². Авторка стверджує, що бальні танці були домінуючою силою у соціальних танцях у цей період. Післявоєнна ситуація показала необхідність придбання соціальних послуг у вигляді бальних танців. В результаті бальні танці стали частиною офіційної радянської культури. Розвиток бальних танців у першій половині 1950-х років відповідав тенденціям тодішнього фокденсу, але з 1956 року бальні танці стали самостійним жанром, слідуючи тенденції розвитку світового танцю.

Неабиякий внесок у дослідження бальної хореографії принесла Лідія Шестопап зі своїми працями “Конкурсний бальний танець в СРСР у 1957–1991

¹ Касьянова Е.В. “Пути развития советской бальной хореографии : исторический анализ периода 1917-1941 гг.” : диссертация ... кандидата искусствоведения : 17.00.01. - Москва, 1987. - 207 с.

² Алякринська М. А. “Тенденції розвитку масового танцю 1950-х рр.: бальний танець”. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/tendentsii-razvitiya-massovogo-tantsa-1950-h-gg-balnyy-tanets/viewer>. с. 135-141.

роках”³, “Бальні танці "радянської програми" в СРСР”⁴, “"Радянська програма" конкурсів бальних танців у 60 – 80-х роках ХХ століття”⁵ та “Стратегії розвитку бального танцю в СРСР середини 50 – початку 60-х років ХХ століття”⁶.

У першій статті розкриваються основні події, які вплинули на розвиток змагального бального танцю в Радянському Союзі з 1957 по 1991 роки, і пропонується виділити три фази цього періоду: 1960-ті роки – почали розвивати бальні танці як змагальну діяльність, створили першу студію бальних танців, орієнтовану на конкурсну реалізацію європейських та латиноамериканських проектів, регіональні, національні, загальнолігові змагання, у тому числі з «радянською програмою»; 1970-ті – поява перших професіоналів, що проводять офіційні чемпіонати соціалістичних країн; 1980-ті – 1991 (до розпаду СРСР) – радянські пари регулярно представляли соціалістичні країни на міжнародних професійних змаганнях, створювали професійні та аматорські організації, інтегрувалися в міжнародну систему бального танцю, виключали "радянську програму" з обов'язкового плану змагань.

У другій статті авторка досліджує бальні танці “радянської програми”, та яке саме місце займала ця програма у бальній хореографії загалом, адже ця програма проіснувала тільки з 1960-тих по 1980-ті рр..

У наступній статті Лідія Шестопап виявляє особливості функціонування «радянської програми» конкурсів бальних танців у 60-80-х рр. ХХ ст.

Та в останній своїй роботі дослідниця визначає основні стратегії розвитку бального танцю в Радянському Союзі з середини 1950-х до початку 1960-х років, адже ці роки стали важливими для розвитку бальних танців.

³ Шестопап Л. В. “Конкурсний бальний танець в СРСР у 1957-1991 роках” [Електронний ресурс] / Л. В. Шестопап // Вісник [Київського національного університету культури і мистецтв]. Мистецтвознавство. - 2015. - Вип. 32. - с. 126-132. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknukim_myst_2015_32_20

⁴ Шестопап Л. В. “Бальні танці "радянської програми" в СРСР” [Електронний ресурс] / Л. В. Шестопап // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Мистецтвознавство. - 2017. - Вип. 24. - с. 83-87. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrkm_2017_24_16

⁵ Шестопап Л. В. “"Радянська програма" конкурсів бальних танців у 60 - 80-х роках ХХ століття” [Електронний ресурс] / Л. В. Шестопап // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури. - 2017. - Вип. 39. - с. 346-353. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apitphk_2017_39_41

⁶ Шестопап Л. В. “Стратегії розвитку бального танцю в СРСР середини 50 – початку 60-х років ХХ століття” [Електронний ресурс] / Л. В. Шестопап // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Мистецтвознавство. - 2019. - Вип. 32. - с. 90-94. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrkm_2019_32_16

У своїй роботі «Ранні форми танцю» Е. Корольова розкриває сутність поняття побутового танцю та виділяє його як самостійний площинний і безсюжетний танець. У своїй роботі дослідниця продемонстрували, що безсюжетні та гімнастичні (мається на увазі бальні) танці відтворюють загальні, піднесені емоції⁷.

Основним дослідником бальних танців на території України за часів Радянського Союзу так і за часів Незалежності України є Тарас Осадців. Зокрема це праці: «Історія розвитку бальних танців»⁸, «Спортивні танці: навчальний посібник»⁹ та «Теорія і методика викладання спортивного танцю»¹⁰. Остання праця є цікавою тим, що це перше українське видання, що висвітлює основні аспекти танцювального спорту. У книзі автор детально розписує номери та варіації усіх десяти танців спортивної бальної програми. Загалом, роботи Т. П. Осадців є вирішальними працями бального спорту в Україні, адже він не тільки досліджує бальні танці в історії, а ще й сам їх викладає.

Варто також звернути увагу на доцента кафедри режисури та хореографії Львівського національного університету імені Івана Франка, Тараса Шіт, який також досліджує питання бальних танців. «Історія розвитку аматорського та професійного артистичного руху в бальному танці (кінець XIX–70-і роки XX ст.)»¹¹ – стаття, у якій автор досліджує, від початку першого міжнародного танцювального конкурсу в 1892 році до початку 1970-х років, витоки розвитку світових аматорських і професійних змагань бального танцю. Простежена також історія першого чемпіонату світу з бальних танців, а також успішна система найбільш передових країн, що розвивають танець у Великобританії, та фактори, що сприяли популярності танцю в Німеччині, Польщі, США, Нідерландах, Чехії та інших країн, а особливо у СРСР. Показано перелік кваліфікаційних рівнів

⁷ Королева Э. А. «Ранние формы танца» / Э. А. Королева. – Кишинев : Шниинца, 1977. – 215 с.

⁸ Осадців Т. «Історія розвитку спортивних танців». Зб. наук. статей ЛДІФК. Львів, 1999. с.45–48.

⁹ Осадців Т. «Спортивні танці». Львів: ЗУКЦ, 2001. 340 с.

¹⁰ Осадців Т. «Теорія і методика викладання спортивного танцю». Львів: ЗУКЦ, 2001. с. 60–75.

¹¹ Морущко О. О. «Історія розвитку аматорського та професійного артистичного руху в бальному танці (кінець XIX – 70-і роки XX ст.)» / О. О. Морущко, Т. Р. Шіт, Р. Ю. Кундис // Молодий вчений. - 2019. - № 7(2). - с. 200-204. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_7%282%29__10

учасників танцювальних змагань та танцювальних організацій, які організовували перший Чемпіонат світу та Європи.

Надзвичайно важливою особою є Вікентій Рудчик, який був засновником бальної хореографії на Західній Україні. Саме про нього також пише Тарас Шіт у статті “Вікентій Матвійович Рудчик – легендарна постать у контексті розвитку бальної хореографії Галичини”¹². Ця праця відкриває нам багато нових моментів у історії бальних танців саме на території Львова, адже Т. Шіт зазначає у ній, що першим професором танцю міста Львова, який створив першу спілку хореографів у нашому краю та написав підручник з бального танцю «Танцювати може кожен»¹³ був Мар’ян Вечисти. Про цього професора є також окрема стаття, адже він був дійсно важливою особистістю для розвитку бальних танців в Україні, а саме у Львові¹⁴.

Проаналізувавши значну кількість праць, я змогла охарактеризувати історіографію проблеми дослідження бального танцю та бальної хореографії. Загалом є досить багато радянських науковців, які досліджують бальний спорт виключно на всій території СРСР, що для мого дослідження є досить позитивною рисою, проте є дуже мало українських дослідників, які займалися темою бальних танців на території України загалом, вже не говорячи про період Незалежності України, а також про місто Львів.

¹² Шіт Т. “Вікентій Матвійович Рудчик – легендарна постать у контексті розвитку бальної хореографії Галичини” / Т. Шіт // Вісник Львівського університету. Серія : Мистецтвознавство. - 2014. - Вип. 14. - с. 57-61. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mistec_2014_14_10

¹³ Marian Wieczysty. “*Tańczyć może każdy*”. – Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1981. – 320 s.

¹⁴ Шіт Т. Р. “Мар’ян Вечисти – перший професор бального танцю міста Львова” / Т. Р. Шіт // Молодий вчений. - 2018. - № 9(1). - с. 12-15. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_9%281%29__6

РОЗДІЛ II.

БАЛЬНІ ТАНЦІ ЯК ПРАКТИКА ПОВСЯКДЕННЯ

“За останні десятиліття, після так званого антропологічного повороту в історії, увійшло в моду все, що оточує людину, що вона робить, що їсть, як працює, від чого втомилася, як вона організовує своє життя, сім’ю та сексуальне життя. Ці питання називаються «повсякденною історією». Колись вона вважалася роботою етнологів, але тепер тема повсякденного життя стає все більш популярною серед істориків”¹⁵. — зазначає Наталя Яковенко.

Історія повсякденного життя та її використання — залишається предметом інтенсивних дискусій не лише серед істориків. Але сама суперечка явно допомогла розпалити подальший інтерес до цієї галузі. Останніми роками з’явилася потік нових статей, книг, журналів, фільмів і серіалів про «повсякденність в історії» — публікацій і творів, які знайшли ідеальний ринок і часто привертають значну увагу¹⁶.

Повсякденне життя — це життя в загальному, вся реальність життя, «зараз» і «тут» буття людини, природне середовище, по відношенню до людського існування, включаючи повний спектр особистих виборів. Люди з різноманітними потребами та інтересами є відправною точкою для розуміння історії та культури повсякденного життя¹⁷. А також, у всіх аспектах повсякденного життя історики розглядають історію приватного життя людей, дозвілля, сімейного життя та соціальних груп, сімейних і робочих відносин, а також фізичне та культурне середовище, яке задовольняє потреби. Це область історії, яку кожен час від часу безпосередньо відчуває¹⁸. Повсякденна історія не постає як окрема сфера, відокремлена від суспільства. Це пов’язано з організацією навколишнього простору та створенням ідеального людського

¹⁵ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://archeos.org.ua/?p=12698>

¹⁶ Lüdtke, Alf. *“Introduction: What Is the History of Everyday Life and Who Are Its Practitioners?”* // *The History of Everyday Life. Reconstructing Historical Experiences and Ways of Life* / ed. by A. Ludtke. Princeton, 1995, pp. 17-18.

¹⁷ Георгиева Т. С. *“Культура повсякденності: В 3-х кн.”* / Т.С.Георгиева. — Кн. 1. — Москва, 2005. — с. 17-18.

¹⁸ Ястребицкая А. Л. *“Повседневность и материальная культура средневековья”* // Одиссей: Человек в истории. 1991. — Москва, 1991. — Вып. 3. — с. 98

кодексу поведінки, відповідного часу та довкілля. Кожен історичний період створив свою модель соціальної взаємодії, і суспільство не є монолітним, і повсякденне життя не може бути цілісним. Справжнє життя сповнене людських фізичних, поведінкових, сімейних сфер. Людина будує своє справжнє життя, «притосовує» своє тіло до пануючих норм і правил, прагне відповідати ідеальним приписам. Кожна історична епоха сформувала свій канон, свій символ правил поведінки людей. Підкреслюючи ці символічні принципи заборони та дозволу, встановлюється межа між нормою та хворобливістю людського існування. Процес зміни повсякденного життя обумовлений динамікою економічного та соціального життя, швидкість та інтенсивність якого неоднакова в різних соціальних спільнотах та історичних періодах. Повсякденне життя різних історичних періодів відрізняється не лише рівнем матеріальної культури, техніки, технологічного розвитку, а й суб'єктивним відчуттям часу. Мимоволі або несвідоме ігнорування цього принципу може призвести до серйозних помилок у інтерпретації фактів або призвести до неправильних порівнянь¹⁹.

У сучасних історичних науках немає єдиного погляду на визначення дисципліни повсякденності як галузі науки. Іноді це тлумачиться як «звичайне повсякденне життя», «стиль життя», «те, що зазвичай роблять звичайні люди». Більш чітко говорять етнологи, кажучи переважно про повсякденне життя як побут. Під ширшим поняттям «повсякденне життя» розуміють щоденне життя, специфічну галузь соціальної реальності, що забезпечує матеріальні (їжа, сон, секс, житло, здоров'я та інше) та духовні потреби (пізнання світу, спілкування з людьми, створення влада, взаємодія з мистецтвом, розвага)²⁰.

“Історіографія історії повсякденності відноситься в науці до так званої проблемної історіографії, бо ставить за мету всебічно дослідити саме щоденне,

¹⁹ Коляструк О. “Теоретико-методологічні аспекти вивчення повсякденного життя”. — Розділ 1. — Нариси повсякденного життя радянської України в добу непу (1921–1928 рр.): Колективна монографія/ Відп. ред. С. В. Кульчицький: В 2 ч. — Ч 1. — К.: Інститут історії України НАН України, 2009. — с. 14-15

²⁰ Пушкарева Н. “Современное состояние и предмет «истории повседневности» и ее отличие от этнографических исследований быта” / Н. Пушкарева // Свакодневна культура у постсоціалістичком періоду. Зборник ЕИ САНУ. – Београд, 2006. – No 22. – с. 89-94.

звичне життя народу”²¹. Тому, історія повсякдення - це досить широке поняття, яке містить у собі різні аспекти, і це поняття в жодному разі не можна скорочувати.

1.1. Повсякденність ХХ століття

Поняття повсякденності є дуже абстрактне та розширене, адже до поняття повсякденності приписують дуже багато речей. Проте це поняття у різні періоди історії дечим відрізнялось, а так як поняття обґрунтовувалось по-різному, то і саме явище повсякдення було іншим. Наприклад, варто порівняти що собою являло так зване “радянське” повсякдення та “пострадянське”.

Сучасне індустріальне суспільство, в тому числі і радянський блок, змінилося завдяки розвитку масової освіти, техніки та бюрократії, професіоналізму та комунікацій²². А також повпливало на розвинутість повсякдення, адже люди зрозуміли, що у світі з'являється більше можливостей, розваг та дозвілля. Також у цьому періоді історії значне місце займали інтелектуали, адже саме вони задавали темп життя звичайних людей, а також студентів. І хоча інтелектуали все ще важливі в той період, поп-культура та пов'язані з нею діячі, а саме: телевізійні, рок, футбольні та кінозірки — зробили інтелектуалів менш політично рішучими, ніж їхні колеги ХІХ століття. У Львові ці персонажі ставали все більш привабливими. Джаз, поп і рок-музика із Заходу, а також кіно та футбол стали важливою частиною повсякденного життя, особливо для молоді²³.

Якщо повертатись до повсякденності, то Західне кіно пропонувало інший спосіб поведінки. Гра у футбол забезпечує відчуття колективної ідентичності, яка поєднує мовні та расові бар'єри. Вони забезпечували місцеву ідентичність,

²¹ Удод О. “Історія повсякденності: питання історіографії” / Удод О. Історія повсякденності: теорія та практика : матеріали Всеукр. наук. конф. 14-15 трав. 2010 р. / М-во освіти і науки України, Ін-т історії України НАН України [та ін.]; [упоряд.: О. М. Лукашевич, Т. Ю. Нагайко ; редкол.: В. П. Коцур (голов. ред.) та ін.]. – Переяслав-Хмельницький: [б.в.], 2010. – с. 19.

²² Risch, William Jay. “*The Ukrainian West : culture and the fate of the empire in Soviet Lviv*” / William Jay Risch. —(Harvard historical studies ; 173). pp. 220-221

²³ Risch, William Jay. “*The Ukrainian West : culture and the fate of the empire in Soviet Lviv*” ...

яка суперечила великому Радянському Союзу. Тому, Західна рок-музика надихнула такі контркультури, як хіпі та панки. Проте елементи львівської ідентичності, якщо не українські, з'явилися у футбольних іграх, контркультурі хіпі, року та попу. Це не дуже допомогло українцям просунутись у їх правах, проте вони підкреслили, наскільки Львів став українським містом навіть за Горбачова. Загадкова смерть зірки української естради викликала регіональне та національне невдоволення, знову виражене більшою силою, ніж Горбачов²⁴.

Варто розглянути також фінансовий стан тодішніх громадян СРСР, адже це прямо впливало на те, чи можуть люди дозволити собі щось більше звичного життя, а саме, чи достатньо їм було грошей на дозвілля, хобі, відпочинок і тд. “Відомо, що за рівнем життя Радянський Союз поступався не лише капіталістичним, але також деяким соціалістичним країнам (пересічна зарплата у 70-хрр. для робітників та службовців у Радянському Союзі становила 160 карб. і це було нижче, ніж в НДР, ЧССР, СФРЮ)”²⁵. Якщо порівнювати заробітну плату, яку отримували люди Західних країн, то зарплата радянського працівника була мізерна. Іноземні туристи порівнювали радянські зарплати зі своїми і прийшли до висновку про низький рівень життя в Радянському Союзі²⁶.

Під час хрущовської відлиги і не тільки, головною особливістю повсякденного життя Радянського Союзу була міграція молоді із села до міст. У містах, де більшість молодих людей покинула свої села в 1950-1970-х роках, вони зазнали ідеологічного тиску. Ті, хто переїхали до міста, жили окремо один від одного, не намагаючись встановити будь-який зв'язок, а тим більше дружбу. Основні контакти цих жителів села – це робочі контакти чи сусіди по гуртожитку чи квартирі. Життя в останньому було замкнутим і не сприяло спілкуванню з сусідами по багатоповхівках – типова радянська реальність полягала в тому, що мешканці в під'їзді 30-40 квартир один одного не знали. Загалом, це типова

²⁴ Risch, William Jay. *“The Ukrainian West : culture and the fate of the empire in Soviet Lviv”* ...

²⁵ Радченко О. “Повсякденне життя радянських людей в УРСР у 60–80-х рр. ХХ ст. очима іноземних туристів” / О. Радченко. - Історія повсякденності: теорія та практика : матеріали Всеукр. наук. конф. 14-15 трав. 2010 р. / М-во освіти і науки України, Ін-т історії України НАН України [та ін.]; [упоряд.: О. М. Лукашевич, Т. Ю. Нагайко ; редкол.: В. П. Коцур (голов. ред.) та ін.]. – Переяслав-Хмельницький: [б.в.], 2010. – с. 201.

²⁶ Радченко О. “Повсякденне життя радянських людей в УРСР у 60–80-х рр. ХХ ст. очима іноземних туристів” ...

епоха: типове житло, розроблені типові меблі: стінки, полиці, дивани, шафи, кухонне начиння, тарілки, одяг тощо²⁷.

Також варто пам'ятати, що історію повсякдення творили не тільки прості люди, а й окремі їхні угруповання, а саме студенти, які навчалися в університетах. Варто обов'язково розглянути цю групу людей, адже саме студенти відіграють велику роль у творенні повсякдення, а що саме цікаве є для моєї теми, студенти будуть головними учасниками бальних танців.

Вирішальним джерелом радянського інтелектуального поповнення була студентська молодь, яка виховувалась в морально-ідеологічному дусі комунізму. Як молода соціальна група населення, студенти є найбільш відкритими до соціальних інновацій, завдяки постійному внутрішньому вивченню формують певний світогляд. Потім визначте їхню духовність, політичні переконання, цілі та інтереси, мотивацію та життєві пріоритети. Важливою ознакою, що відрізняє студентську молодь від інших соціальних груп, є накопичення та засвоєння наукових знань. Студентська молодь у будь-якому вищому навчальному закладі Радянської України створювала власні соціальні групи, на відміну від інших закладів²⁸.

Загалом, аналізуючи трансформацію сімейної культури в повсякденному житті Радянського Союзу, можна чітко помітити, що сімейна культура того часу була тісно залежною та змінюваною внаслідок політичних подій у Радянському Союзі та окремих республіках. Ці зміни суттєво вплинули на сучасне українське суспільство та знайшли своє відображення у світових процесах, адже покоління, які пережили та пам'ятали будні в Радянському Союзі, нині становлять більшість українського населення²⁹.

Після розпаду Радянського Союзу, економіка України дуже сильно постраждала. Рух до ринкової системи залишив багатьох людей без роботи через

²⁷ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://reposit.uni-sport.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/1975/Збірник%20семінару%20історія%20радянської%20повсякденності.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. с. 40.

²⁸ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://reposit.uni-sport.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/1975/Збірник%20семінару%20історія%20радянської%20повсякденності.pdf?sequence=1&isAllowed=y...> с. 55.

²⁹ Там само, с. 44.

скорочення робочого часу або місяці очікування заробітної плати. У той же час нові незалежні нації тепер не можуть досягти колишньої «колиски». Літні люди змушені проживання на пенсію значно нижчу за мінімальний рівень життя, та й допомога по безробіттю мало підтримувалась. До того ж системи охорони здоров'я перебувають під величезним тиском. Найбільш руйнівною подією стала гіперінфляція, яка знищувала всі заощадження людей і реальна вартість заробітної плати та соціальних трансфертів, а також політичний хаос вивів багато держав із ладу. Через це багатьом сім'ям важко отримати дохід, необхідний для забезпечення відносно безпечного майбутнього³⁰.

Незважаючи на те, що люди проживали або, якщо краще висловитись, виживали на мінімальну зарплату, вони встигали займатись своїми хобі та урізноманітнювали власне дозвілля.

У пострадянський час (з 1990-х років) вся Україна, почала стрімко будувати житло(а зокрема великі міста), розраховане на пересічних громадян. На початку нового тисячоліття радянська епоха залишила всі житлові приміщення, всі будівлі, весь житловий простір зі своїми перевагами і недоліками.³¹ Ця будова великої кількості житлових будинків відбувалась і через великий приріст міського населення, а саме через те, що люди із сіл переїжджали у великі міста. Адже, у великих містах було багато нових можливостей для освіти, дозвілля, та власних хобі людей.

1.2. Радянський спорт, дозвілля та бальні танці у повсякденні

Дозвілля – це комплекс видів діяльності (занять), які здійснюються у вільний час для задоволення певних фізичних, інтелектуальних, соціальних та культурних потреб. У широкому розумінні дозвілля ототожнюється з вільним

³⁰ John Round. *“Coping with the social costs of ‘transition’: Everyday life in post-Soviet Russia and Ukraine”*. First Published March 29, 2010

³¹ Чебан О. *“Особливості пострадянського побуту в житловому просторі одеситів”* / О. Чебан. - Історія повсякденності: теорія та практика : матеріали Всеукр. наук. конф. 14-15 трав. 2010 р. / М-во освіти і науки України, Ін-т історії України НАН України [та ін.]; [упоряд.: О. М. Лукашевич, Т. Ю. Нагайко ; редкол.: В. П. Коцур (голов. ред.) та ін.]. – Переяслав-Хмельницький: [б.в.], 2010. – с. 208.

часом, тобто вільним часом поза роботою, і багатьма домашніми справами (прибирання, приготування їжі, приготування їжі на фермі тощо)³².

Дозвілля — це історична категорія, розмір і зміст якої змінюються залежно від конкретних історичних деталей. У давнину побут, мораль, магія, мистецтво, релігійні елементи були тісно пов'язані з роботою та природним середовищем, тому саме дозвілля особливо не згадувалося. Цивілізаційний прогрес призвів до диференціації людської діяльності. Окрім роботи, у людей з'являвся вільний час, масштаби цього часу ще більше розширювались, а можливостей ставало більше. Під впливом технологічних і соціокультурних змін дозвілля вже не перебувало в прямій залежності від природних факторів і виробництва. У середині ХХ століття, коли робочий і неробочий час були майже однаковими, прибутки «індустрії відпочинку» в розвинених країнах почали конкурувати з прибутками виробництва сталі, що раніше було неможливо. Нині дозвілля є визначальним фактором у способі життя та змісті повсякдення, а також сприяє розширенню відпочинку в сучасних розвинених суспільствах³³.

Українська дослідниця О. Коляструк умовно називає дозвілля «аксіологією життя» або способом буття (мається на увазі система життєвих настанов – як і навіщо жити: цінності, мораль, звички, пріоритети)³⁴.

Дозвілля має найрізноманітніші форми та види діяльності, тому доцільно визначити та окреслити структуру. Дозвілля — це низка видів діяльності, за допомогою яких відбувається відновлення фізичних, розумових і духовних сил. Воно включає: особисте культурне споживання (читання книг, журналів, газет, прослуховування радіо тощо); громадське та розважальне споживання культури (відвідування театрів, кінотеатрів, концертів, музеїв, спортивних програм тощо); спілкування (з родиною, родичі, друзі тощо)); фізичних занять (ранкова та вечірня гімнастика), подорожей, спорту, туризму, розваг, пасивного відпочинку

³² Енциклопедія сучасної України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=20509

³³ Енциклопедія сучасної України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=20509

³⁴ Коляструк О.А. *“Предмет історії повсякденності: історіографічний огляд його становлення у зарубіжній та вітчизняній історичній науці”* // УДЖ. – 2007. – №1 (472). – с. 182.

(прогулянки без певної мети тощо); творчої діяльності та дозвілля (різні гуртки, студентські наукові товариства)³⁵.

Фізична культура і спорт є не тільки ефективним засобом фізичного розвитку, зміцнення та підтримки здоров'я, спілкування та соціальної діяльності, раціональним засобом організації та дозвілля, але й безсумнівно впливає на інші сторони життя людини, а саме: працю, моральний устрій та інтелектуальні особливості, моральність, ідеали, соціальний авторитет, цінності тощо.

Людина у сфері культури здійснює діяльність у трьох аспектах:

- пізнає культуру навчання, яка закріплена духовними та матеріальними цінностями, створеними попереднім досвідом людини;
- виступає носієм певних культурних цінностей у громадському середовищі;
- створює нову культурну цінність і стає основою культурного розвитку майбутніх поколінь³⁶.

1 грудня 1920 р. Рада Народних Комісарів видала указ про затвердження Національного інституту фізкультури як вищого навчального закладу³⁷. Цей декрет підтверджував наскільки у Радянському Союзі у 1920-ті рр. став важливий спорт. 13 липня 1925 року була прийнята перша спеціальна постанова ЦК РКП (б), присвячена розвитку спорту в СРСР. У ньому сказано: «Спортивну культуру слід розглядати не лише з точки зору фізичного виховання та здоров'я, а й як невід'ємну частину трудової та військової підготовки»³⁸. Вже у 1928 році була проведена Спартакіада народів СРСР, яка показала досить низький рівень фізичної підготовки. Наступного року, а саме 23 вересня 1929 р., вийшла постанова ЦК ВКП (б) «Про фізкультурний рух», у якій влада висловлювала своє незадоволення щодо рівня спорту по всій території Радянського Союзу, так як спортсмени показали дуже погані результати на змаганні. Саме через це

³⁵ Піча В.М. *“Культура вільного часу. (Філософсько-соціологічний аналіз)”*. – Львів: Світ, 1990. – с. 35.

³⁶ Шепеленко Т.В., Буц А.М., Бодренкова І.О. *“Фізичне виховання у формуванні здорового способу життя”*: Навч. посібник. – Харків: УкрДАЗТ, 2018. – 125 с.

³⁷ Коршун П.П. *“Феномен «королеви» Днепродзержинська и ее герои Украины, СССР. В двух книгах, книга первая”* / П.П. Коршун. – Дніпропетровськ: «Пороги», 2006. – с. 20.

³⁸ Выдрин В.М. *“Героизм советских физкультурников в битвах за родину”* / В.М. Выдрин. – Ленинград: общество «Знание», 1967. – с. 5.

прийняли рішення створити Всесоюзну (Вищу) Раду фізичної культури та спорту СРСР³⁹.

Напередодні радянської війни було багато спортивних клубів, таких як: «Динамо», «Зеніт», «Локомотив», «Спартак», «Буревісник», ЦДКА, а пізніше в 1936-38 рр. утворилася система Добровільних спортивних організацій (ДСО)⁴⁰.

Наприкінці 1930-х років у зв'язку з посиленням військової напруженості перед радянськими спортивними організаціями постало завдання збільшення фізичного виховання з метою покращення військової підготовки військовослужбовців. 1 січня 1940 року введено в експлуатацію новий комплекс ГТО, значно посилено напрям військового застосування. Паралельно в системі ДСО почали проводитися також навчання фехтування, прикладного плавання, вітрильного спорту, веслування, багнетового бою тощо⁴¹.

Звісно, тоді ще бальні танці не входили у це навчання, адже такі види спорту, які були зазначені раніше, призначались переважно для хлопців, щоб покращити їхню фізичну підготовку для подальшої витривалості на війні. Так як, бальна хореографія тоді була ще не така поширена, та і бальні танці тоді ще не вважались спортом, вони, звичайно, не були включені у той список тодішніх навчань.

Держава надавала великого значення організації художньої самодіяльності в університетах, що привернуло значну кількість молоді до віддавання культурному та громадському життю. Станом на 1950 р. в 296 вузах МОН СРСР діяло 3 тисячі колективів художньої самодіяльності (а саме: драматичні гуртки, духові оркестри, народні інструментальні оркестри, танцювальні колективи, хори та ін.) і в них брали участь 62 тис. студентів⁴².

³⁹ Третьяк В. *“Розвиток спортивного руху в СРСР та Києві у передвоєнний період”* / В. Третьяк. - Історія повсякденності: теорія та практика : матеріали Всеукр. наук. конф. 14-15 трав. 2010 р. / М-во освіти і науки України, Ін-т історії України НАН України [та ін.]; [упоряд.: О. М. Лукашевич, Т. Ю. Нагайко ; редкол.: В. П. Коцур (голов. ред.) та ін.]. – Переяслав-Хмельницький: [б.в.], 2010. – с. 148.

⁴⁰ Третьяк В. *“Розвиток спортивного руху в СРСР та Києві у передвоєнний період”*...

⁴¹ Горянов Л.Б. *“Уходили на фронт чемпионы”* // Серия «Физкультура и спорт» – М.: «Знание» – 1980. – №3. – с. 7.

⁴² Хоменко Н. *“Колективне дозвілля як спосіб контролю за студентською повсякденністю”* / Н. Хоменко. - Історія повсякденності: теорія та практика : матеріали Всеукр. наук. конф. 14-15 трав. 2010 р. / М-во освіти і науки України, Ін-т історії України НАН України [та ін.]; [упоряд.: О. М. Лукашевич, Т. Ю. Нагайко ; редкол.: В. П. Коцур (голов. ред.) та ін.]. – Переяслав-Хмельницький: [б.в.], 2010. – с. 191.

Варто зазначити, що ці колективи були створені виключно для ідеологічного впливу на молодь, але незважаючи на ідеологічні впливи, які нав'язувала радянська влада, молодь все одно із задоволенням брала участь у цих групах та гуртках⁴³.

Учасники художньої самодіяльності мали можливість розвинути свій творчий потенціал. Пристрасть студентів до художньої самодіяльності кардинально змінила життя багатьох випускників, деякі з яких зробили кар'єру оперних та естрадних співаків. Солісти Київського театру опери та балету — Є. Мірошніченко (колишня студентка профтехучилища), закінчила Київську консерваторію в 1957 році, А. Солов'яненко, закінчив Донецький політехнічний інститут у 1954 році, закінчив Київську консерваторію в 1978 році⁴⁴.

Велика кількість молоді залучена до спортивної сфери, які навчались у вищих навчальних закладах, займалась цим у професійній сфері. Наприклад, із 100 випускників Київського політехнічного інституту в 1964 році 82% отримали спортивні розряди. Студенти змагалися у видах спорту, завойовуючи олімпійські золоті, срібні та бронзові медалі. Спортивний дозвілля також включає спортивні заходи та туризм⁴⁵.

Ще однією формою колективного відпочинку за радянських часів були студентські клуби, які створені за ініціативою міськради ЛКСМУ. Їхня мета — максимально контролювати та координувати дозвілля студентів поза школою. Тематичні заходи включають тематичні вечори, хобі-клуби, концерти художньої самодіяльності, танці, екскурсії та «маївки», танцювальні вечори тощо. Студенти брали участь у формуванні пропагандистських груп, вели усні альманахи, видавали плакати, обговорюють нові театральні вистави, фільми, спілкувалися з відомими акторами, режисери, художні та музичні колективи організовували конференції⁴⁶.

⁴³ Хоменко Н. *“Колективне дозвілля як спосіб контролю за студентською повсякденністю”...*

⁴⁴ Там само.

⁴⁵ Там само, с. 192.

⁴⁶ Там само.

Загалом, у 1950-1960-х роках в УРСР була розвинена інфраструктура, яка забезпечувала студентам дозвілля протягом усіх років навчання. Творча та аматорська діяльність постійно перебувала під впливом і контролем держави, таким чином визначаючи власну ідеологію, політичні та моральні питання. Проте індивідуальна культура споживання громадських розваг, спілкування, дозвілля, пасивного відпочинку не мала прямого впливу з боку держави і, таким чином, була більш популярною серед молоді.

Таким чином, бальні танці також були одними із таких гуртків, де саме студенти та працівники університетів могли проводити своє дозвілля, при цьому безпосередньо піддаючись впливу радянської пропаганди.

Історія бальних танців тісно пов'язана з історією нашого суспільства. Зміни у сфері економічного, соціального, політичного життя та загальному культурному рівні суспільства відображаються в художній творчості людей, а отже, і в бальному танці. Безсумнівно, що покоління талановитих хореографів, музикантів, виконавців та педагогів зробили внесок у створення та розвиток бального танцю. Тому бальний танець, як танцювальне мистецтво, є особливою формою відображення історичної дійсності.

Бальні танці як історичне явище сягають своїм корінням побутових форм народного танцю. На певному етапі поділу соціальних класів з'явилися салонні або бальні танці. Вони засновані на народних танцях, які змінилися під впливом обрядів і способу життя привілейованих станів суспільства (наприклад: селянський бранль - і салонні басданси; народний контрданс – і салонні лансьє і т.д.)⁴⁷.

А також, важливим моментом було і те, що і запозиченням музики із Заходу, запозичались танці, а саме бальні танці, які почали активно розвиватись на території Радянського Союзу. “Після Другої світової війни ситуація в Союзі досить сильно змінилась, адже навіть культура бальних танців змінилась з неформальної у формальну. У Велику Вітчизняну війну розрушилось досить багато ідеологічних стереотипів, ослабли ідеологічні обмеження, та й в тому

⁴⁷ Осадців Т. “Європейська програма бальних танців” . – с. 1.

числі обмеження на танець. Відомо, що на фронтах війни була надзвичайно популярна танцювальна музика - не випадково в ті роки радянськими композиторами було створено велика кількість військових пісень в ритмах вальсу, а фокстрот «Катюша» дав назву установкам реактивної артилерії. Під час війни радянська молодь отримала можливість досить близько познайомитися з побутом європейських народів, у яких культура бального танцю традиційно стояла на високому рівні і не була зруйнована як в СРСР у 1920-1930-х рр.»⁴⁸.

Незважаючи на те, що бальні танці були дозволені у післявоєнний період, Західна музика на подібні джазу та року була заборонена, що було досить дивно, адже бальні танці виконувались саме під музику, яка композувалась у Європі. Таким чином, тодішня Радянська влада показувала свою невизначеність до деяких питань, адже, з одного боку, вона хотіла наближуватись до розвинутих країн, а іншого боку, забороняла те, що було дуже широко розповсюджено у цих розвинутих країнах.

“О. Касьянова кваліфікує період 1932–1956 рр. як роки формування системи масового навчання бальному танцю в СРСР, а також період відкриття перших державних шкіл парного (бального) танцю, диференціації виконавців на групи: початківців, вдосконалення, демонстраційного показу”⁴⁹. Тому саме через таке поширення бальної хореографії державні органи Радянського Союзу не могли надалі забороняти таку діяльність, адже зустрічалися на шляху з великою кількістю перешкод.

Отож, самі того не знаючи, радянська влада наражала себе на небезпеку, адже бальні танці розвивались тоді у всьому світі, та впливали на багато чинників радянського повсякдення, починаючи з дозвілля, закінчуючи модою.

Як я зазначала вище, поп-музика та джаз були заборонені, так як вся вона була Західного виробництва. Дозволяючи розповсюдження бальних танців, радянська влада не помітила, як традиції Західних країн потрапили на територію СРСР.

⁴⁸ Алякринська М. А. “Тенденції розвитку масового танцю 1950-х рр.: бальний танець”. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/tendentsii-razvitiya-massovogo-tantsa-1950-h-gg-balnyy-tanets/viewer>. с. 1

⁴⁹ Шестопап Л. В. “Конкурсний бальний танець в СРСР у 1957-1991 роках” ... с. 128

РОЗДІЛ ІІІ. РОЗВИТОК БАЛЬНИХ ТАНЦІВ У ЛЬВОВІ

Безперечно, історія бальних танців займає не одне століття, тому що це тривалий і складний процес, на який впливають соціальні, політичні та економічні сфери. Бальний танець формується на основі народного танцю, який протягом століть змінювався і набував своїх особливостей.

Ще в ХХ столітті в Європі остаточно сформувалася вся програма десяти бальних танців. Проте, у Радянському Союзі бальні танці розвивалися досить повільно, бо для цього не було достатньо кваліфікованих людей. Тому їх розквіт припав набагато пізніше, ніж у західних країн.

Оскільки радянська влада була незадоволена іноземними танцями, вважаючи їх «буржуазними» і занадто відвертими, у 1960-х роках вони вирішили виступити зі власною пропозицією — новою радянською програмою, яка відображала у своїх танцях свободу, працьовитість і дружбу народів. Але варто зазначити, що ця програма діяла виключно на території Радянського Союзу.

У 1980-ті рр. радянські пари почали регулярно брати участь у міжнародних турнірах у соціалістичних країнах. У ті ж роки в СРСР сформувалася та організаційна структура бальних танців, яка існує в Україні і Росії до цього дня. В її основі лежить клубна система, приблизно така ж, що і в Німеччині і Італії (в Англії бальні танці організовані по-іншому)⁵⁰.

В Україні в радянський період, а саме у 60-80-і рр. ХХ ст., бальні танці мали широку популярність через те(звичайно не таку велику, як потім, у 90-х та 2000-х), що відкрилися численні клуби, гуртки, та систематично відбувалися конкурси на найкраще виконання бальних танців серед дітей шкільного віку в школах та позашкільних навчальних закладах⁵¹.

⁵⁰ Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://selyanka1.livejournal.com/98103.html>.

⁵¹ Сахневич, Ю. Ю. “ Становлення та розвиток фестивально-конкурсного руху в бальному танці” / Ю. Ю. Сахневич // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури : зб. наук. пр. / М-во культури України, Нац. акад. керів. кадрів культури і мистецтв. – Київ, 2014. – Вип. 33. – с. 199

Важливим є те, що на початку 80-тих років радянська програма, яка була започаткована у 1970-х рр., зникає з конкурсної програми бальних танців. Не було ніяких офіційних постанов, сталося це непомітно. Просто влада перестали нав'язувати вітчизняну радянську програму. І після цього бальна діяльність в СРСР розвивається. У 1982 році створюється Всесоюзна рада по бальних танцях, у 1988 р. засновано Асоціацію професійних виконавців і вчителів бального танцю (АПВВБТ) та Асоціацію бального танцю, а у грудні 1988 р. проводиться I Московський міжнародний конкурс професіоналів за участю провідних танцювальних дуетів світу, який існує і до сьогодні, вже в статусі «російського»⁵².

Після проголошення України незалежною, у структурі бальних танців дещо змінилось. До 1991 року Українська Радянська Соціалістична Республіка не могла входити, як окремий член International Council of Amateur Dancers (ICAD) (Міжнародна рада танцюристів-аматорів), яка у 1990 році була переіменована на International DanceSport Federation (IDSF) (Міжнародна федерація танцювального спорту), так як від республіки мав бути тільки один представник.

У 2011 році назву федерації змінили на *World DanceSport Federation* (WDSF), а саме на Світову федерацію спортивного танцю щоб перенести акцент на масштаби її діяльності. Ця Федерація оголошує правила всіх міжнародних змагань з танцювального спорту серед аматорів у континентальній Європі. Всесвітня федерація танцювального спорту є незалежною організацією, офіційно визнаною Міжнародним олімпійським комітетом, і відповідає за соціальний рух танців Олімпійських ігор⁵³.

Левицький Олег Володимирович - засновник і постійний художній керівник з 1983 року Народного самодіяльного колективу ансамблю бального танцю “Едельвейс”, балетмейстер вищої категорії, лауреат та дипломант Всеукраїнських та Міжнародних фестивалів та конкурсів, Президент Львівської

⁵² Шестопап Л. В. “Конкурсний бальний танець в СРСР у 1957-1991 роках”/ Л. В. Шестопап // Вісник [Київського національного університету культури і мистецтв]. Мистецтвознавство. - 2015. - Вип. 32. - с. 131

⁵³ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.worlddancesport.org/WDSF/History>

обласної Федерації спортивного танцю, заслужений працівник культури України. Підготував 16 Майстрів спорту України та 62 Кандидатів у Майстри спорту України⁵⁴. Саме у цієї людини мені вдалось взяти інтерв'ю.

Пан Олег зазначив, що відколи розпався Радянський Союз і Україна проголосила свою Незалежність, відтоді почався справжній розвиток бальних танців⁵⁵. Так як, Україна являлась самостійно державою, вона могла стати членкинею Світової федерації спортивного танцю. Це було дуже важливим кроком, адже саме ця організація завдавала всесвітній темп бальним танцям, і країни, які офіційно входили у цю федерацію, могли отримувати свіжу інформацію через тренерів, які приїжджали на майстер класи, щодо нових всесвітніх тенденцій. За часів Радянського Союзу, вся інформація щодо нових правил спершу надходила в Москву, а тоді в країни Прибалтики, а УРСР залишались тільки так звані “недоїдки”.

Проте перед тим як стати членкинею Світової федерації спортивного танцю, потрібно була створити спершу свою, а саме Всеукраїнську Федерацію Танцювального Спорту, адже сама держава не могла входити у Всесвітню федерацію, тому спершу треба було створити свою федерацію, а згодом вступити у всесвітню.

У січні 1992 року до IDSF було прийнято Асоціацію Спортивного Танцю України (АСТУ - президент Святослав Влох) у місті Львів. Якщо детальніше розглядати історію цієї організації, то:

- 1) Асоціація спортивного танцю України зареєстрована в Міністерстві юстиції України 31 січня 1992 року.
- 2) Прийнята до складу International Dance Sport Association (Міжнародної Асоціації спортивного танцю) IDSA в 2005 році.
- 3) Прийнята до складу International Dance Union (Міжнародної Танцювальної Спілки) IDU в 2006 році.

⁵⁴ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.edelveisdance.com/index.php?id=14>

⁵⁵ Усне інтерв'ю з Олегом Левицьким. Львів, травень 2022. Інтерв'юерка: Юлія Писаренко.

- 4) Прийнята до складу Національного Олімпійського комітету (НОК) України в 1992 році.
- 5) Прийнята до складу Української Академії танцю в 1996 році.
- 6) Увійшла до складу Спортивного Комітету України в 2005 році⁵⁶.

АСТУ постійно забезпечує участь українських спортсменів у всіх офіційних Чемпіонатах і Кубках Світу та Європи. Щороку IDSA надає АСТУ право проводити змагання такого рівня, що є підтвердженням високого рівня організації та проведення змагань в Україні.

АСТУ надалі розвивається як організація, що представляє Україну у сфері танцювального спорту, пропагуватиме та популяризуватиме спорт в Україні, готуватиме збірну України до високих результатів на чемпіонатах та кубках світу та Європи⁵⁷.

Осередок АСТУ не обов'язково має бути у столиці країни, так як це було за часів Радянського Союзу, проте формально Асоціація спортивного танцю України знаходиться у Києві, але засновник її проживає та викладає хореографію у Львові.

Якщо розглядати Україну з 1991 року, то саме з цього року Україна на міжнародному рівні почала брати участь у бальних танцях. Бо за часів Радянського Союзу головною була Москва, і саме вона контролювала всі процеси пов'язані з бальними танцями⁵⁸.

Проте, у 1993 році у світі бальних танців відбувався хаос, адже відбувалось багато суперечок щодо питання аматорського та професійного рівня.

Такий хаос відбувався і в Україні. У 1993 р. в Україні було створено Всеукраїнську професійну організацію – Українську Лігу професіоналів бального танцю (УЛПБТ), президентом обрали Ірену Бусь, яка була колишнім генеральним секретарем АСТУ м. Львів. Членами, якої були тренери АСТУ і досвідчена танцювальна пара, яка вирішила перетворити свій аматорський

⁵⁶ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.udsa.com.ua/content/view/4/4/>.

⁵⁷ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.udsa.com.ua/content/view/4/4/>...

⁵⁸ Усне інтерв'ю з Олегом Левицьким. Львів, травень 2022. Інтерв'юерка: Юлія Писаренко.

статус на професійного спортсмена. Для того, щоб стати професіоналом, необхідно скласти фахові іспити з європейської та латиноамериканської програми. Після складання фахового іспиту може бути присуджено один з наступних професійних ступенів: найнижча - Associate, наступна Member, або найвища - Fellow. Тільки досвідчені професійні викладачі можуть стати екзаменаторами. Президія УЛПБТ має міцні зв'язки з United Kingdom Alliance, професійною організацією Великобританії, відомою своїми давніми традиціями підвищення професіоналізму вчителів, тренерів, танцюристів, у тому числі не лише у Великобританії, а й у світі⁵⁹.

Ще за часів Радянського Союзу у Львові було відкрито досить багато танцювальних клубів. У Львові першу увагу приділили клубу спортивних бальних танців «Естет», який був створений у листопаді 1972 року. За тогочасними мірками це була перша група, яка активно пропагувала бальні танці у формі спортивних змагань. У 1979 році за сприяння клубу відбулися перші спортивні змагання у Львові, а ймовірно, і в усьому тоді Радянському Союзі. Цікавим фактом є те, що майже всі керівники та тренери львівських шкіл та клубів є випускниками клубу «Естет». На цій основі створено Львівську обласну федерацію спортивного танцю та Центр танцю «Лідія»⁶⁰. І насправді, ще одним досить вагомим клубом у історії бальних танців у Львові – «Едельвейс», але, щоправда, зараз він спеціалізується не лише на бальних, але й на сучасних, східних і весільних танцях. Цей клуб був заснований на початку 1990-х рр., та його роботою керує тренер вищої категорії України та професійний хореограф, педагог Олег Левицький⁶¹, у якого власне я брала інтерв'ю.

Враховуючи специфіку формування спортивних і танцювальних рухів у пострадянській Україні, важливо розуміти, що клуби бальних танців, які почали з'являтися на початку 1990-х, здебільшого створювалися на основі самозабезпечення й громадській основі. Більшість із цих клубів доклали значних

⁵⁹ Осадців Т. *“Європейська програма бальних танців”*. – с. 10.

⁶⁰ Базела Д. *“Діяльність клубів спортивного бального танцю в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку”*. с.82

⁶¹ Базела Д. *“Діяльність клубів спортивного бального танцю в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку”*... с.83

та нереальних зусиль для співпраці з офіційними організаціями задля забезпечення бальних танців в Україні. Між ними відбувалася й досі має місце відповідна співпраця, коли, з одного боку, випускники училищ і закладів вищої освіти, де викладаються бальні танці, потім утворюють власні клуби або йдуть туди працювати, а з іншого боку, формуючи в клубах свої колективи, вони готують потенційних абітурієнтів й учнів для навчання бальній хореографії в освітніх закладах, щоб ті отримали необхідний фах. Клуби бального танцю, хоча і є альтернативним навчальним центром вивчення бального танцю, проте є офіційним навчальним закладам, та все ж містить організаційні форми та предмети освітніх процесів у контексті основних тенденцій української хореографії бального танцю⁶².

Пан Олег зазначив, що його першим вчителем бальних танців був Рудчик Вікентій Матвійович, і саме він був творцем першого міжміського конкурсу-концерту сучасного бального танцю «Ритм Львова» у 1972 році. Офіційними організаторами операції були Залізничний райком КППС та Будинок культури зв'язківців⁶³. І саме Вікентій Рудчик був засновником бальних танців у Львові⁶⁴.

Хоча Львів входив з 1949 року до складу УРСР, але в деяких випадках був досить незалежним, проте державна влада продовжувала контролювати репертуар танцювального колективу, у тому числі й програму конкурсу бальних танців, що проводились в місті Львів. Завдяки В. Рудчику відбувся перший конкурсний концерт бального танцю в контексті змагань, що відбувалися в той час у світі. Під час змагань танцівники виконували танці з міжнародних програм: повільний вальс, віденський вальс, танго, ча-ча-ча, квікстеп, самба, а у вищих категоріях виконували кубинську румбу та повільний фокстрот та інші. Це є свідченням професіоналізму та рівня виконання першого змагання з бальних танців у Львові. Вікентій Рудчик є двигуном розвитку бального танцю на

⁶² Там само, с.81.

⁶³ Шіт Т. *“Вікентій Матвійович Рудчик – легендарна постать у контексті розвитку бальної хореографії Галичини”* / Т. Шіт // Вісник Львівського університету. Серія : Мистецтвознавство. - 2014. - Вип. 14. - с. 58. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mistec_2014_14_10.

⁶⁴ Усне інтерв'ю з Олегом Левицьким. Львів, травень 2022. Інтерв'юерка: Юлія Писаренко.

території Західних областей України, популяризуючи кращі традиції європейських та світових танцювальних рухів⁶⁵.

Вікентій Рудчик дав досить великий поштовх для виконавців бальних танців у Львові, адже саме він зробив серйозний крок задля розширення та популяризації бальних танців на території Західної України.

Наступним важливим питанням у дослідженні бальних танців постає про їхнє фінансування, адже цей пункт був дуже важливим у їхньому розвитку на території Львова. Державна політика щодо піднесення танцювальної культури в Україні насправді розгорталась та й тосі розгортається неспішливо⁶⁶. Як зазначає пан Олег у інтерв'ю, то з початком Незалежності у середині 1990-х рр. місцева влада почала виділяти кошти зі свого бюджету на розвиток бальних танців. Це відбулось приблизно у 1995-1996 рр.. Проте, цей бюджет був досить обмежений та невеликий, так як було багато видів спорту, на які теж виділялись кошти. Тому було вирішено виділяти кошти тільки на проведення офіційних Чемпіонатів у Львові. Ці Чемпіонати влада почала фінансувати тільки через те, що Асоціація спортивного танцю України зареєстрували в Міністерстві юстиції України у 1992 році. А згодом ще ця Асоціація була прийнята до складу Національного Олімпійського комітету (НОК) України⁶⁷. Якби ж цього не відбулось, то навряд чи місцева влада почала виділяти частину свого бюджету на організацію Чемпіонатів з бальних танців.

Проте, Чемпіонати - це була єдина річ, яка фінансувалась. Все інше: конкурси та фестивалі - організатори та хореографи повинні були сплачувати за свій власний рахунок. З кінця 1990-тих Спорткомітет, а тобто держава надавали і фінансували зал, але тільки на проведення Чемпіонату області, або Чемпіонату України. Всі інші змагання організатори проводили змагання на свій страх і ризик. Організатори самі орендують зал, самі все оплачують, запрошую суддів,

⁶⁵ Шіт Т. *“Вікентій Матвійович Рудчик – Легендарна постать у контексті розвитку бальної хореографії Галичини”...*

⁶⁶ Плахотнюк О. *“Віддзеркалення сучасної танцювальної культури України через хореографічні конкурси”/О. Плахотнюк/Українське хореографічне мистецтво в контексті світової художньої культури (сучасний поліжанровий дискурс). Колективна монографія/ за заг. ред. О. А. Плахотнюка. – Львів : СПОЛОМ, 2020. – с. 117*

⁶⁷ Усне інтерв'ю з Олегом Левицьким. Львів, травень 2022. Інтерв'юерка: Юлія Писаренко

суддів оплачують і всі інші моменти забезпечує організатор. Зараз ситуація стабілізувалась та покращилась, тому що, наприклад, місто почало виділяти кошти. Це відбувається так: оголошується конкурс на проведення певних заходів і кожен подає свої документи, надалі є комісія, яка вирішує і дає певні кошти, щоправда невеликі, але навіть мінімальні кошти дає на проведення Кубків будь-якого рівня. І це не обов'язково, щоб це був Чемпіонат. Як стверджував Олег Левицький, місто долучилося до цього фінансування близько початку 2000-х, але раніше такого не було і це стало унікальним явищем⁶⁸.

Однак, питання щодо оренди залів для танцювання залишається до кінця спірним. Наприклад, у 1980-х, ті хто працював офіційно в державних установах, як викладачі танців, на пів ставки або ж навіть на повну ставку, ті не оплачували оренду залу, так як цей гурток бальних танців належав державним установам. Інші ж тренери, які працювали самі по собі, мали сплачувати оренду самі, і це були не маленькі гроші⁶⁹.

У 1990-их рр. існував один з кращих залів у Львові «Романтик». Цей зал відкрився у 1979 році і це був фактично один з найкращих залів у тодішньому Радянському Союзі. Але тоді були свої вимоги. Тоді було значно менше учасників та танцюристів-бальників, значно менше категорій, і тому цей зал підходив. Вже десь після 2005-2006 року, коли цей зал почали приватизовувати, згодом почали його спеціально руйнувати, щоб викупити його дешевше. Після цього почалися великі проблеми з туалетами і проблеми з роздягальнями. Сама ж площадка була хороша та простора, а для глядачів місця не було. І до 2000 року це буде державне приміщення, а надалі вже робились всякі не зовсім законні махінації. Там було шикарне приміщення. А особливо був у гарному стані паркет та місце⁷⁰.

У 1979 році на так званій «Кривій галявині» за проектом львівських архітекторів Мирослава Трача та Володимира Блосюка збудували «Романтик» - концертно-розважальний центр. До цього часу тут розміщався безкоштовний

⁶⁸ Усне інтерв'ю з Олегом Левицьким. Львів, травень 2022. Інтерв'юєрка: Юлія Писаренко.

⁶⁹ Усне інтерв'ю з Олегом Левицьким...

⁷⁰ Усне інтерв'ю з Олегом Левицьким. Львів, травень 2022. Інтерв'юєрка: Юлія Писаренко.

танцювальний майданчик, так звана "Комсомолка". В "Романтику" влаштовувалися танцювальні вечори, різноманітні виступи⁷¹.

У "Романтиці" проходили концерти, грав оркестр, працювали хороші бари, були відеосалони. Туди приїжджали люди з Петербургу і Москви, і вони були в захваті від такого гарного залу, та ще й не очікували, що це може бути у Львові.

Але зал морально застарів по площі, по стану, не відповідав усім вимогам, а зараз його просто знищили. Тому зараз, у ХХІ столітті, переважно немає, де проводити тренувань.

А в 1990-х змагання проводились у спортивному комплексі "Будівельний", який зараз називається "Галичина". Саме там, їх можна було проводити, але зараз є проблема, бо там займаються баскетболом, волейболом і у них є свій графік, у який неможливо записатись. І до того ж ціна занадто велика⁷².

Будівництво комплексу розпочалося у 1967 році за ініціативою Василя Гринчишина. Палац спорту «Будівельники» відкрився 1 лютого 1969 року. Будівля мала високий і просторий зал з допоміжними приміщеннями. Обабіч вул. Зеленої до неї прилягали волейбольний та баскетбольний майданчики. 1 вересня 1980 року нова будівля палацу була введена в експлуатацію, тому початкове місце було спеціально переобладнано під спортзал. Нова будівля була спроектована у 1975 році за проектом архітектора Л. Степанюка. На той час це була єдина в місті спортивна споруда міжнародного зразка⁷³. "Будівельник" залишався єдиною спортивною спорудою міжнародного зразка у Львові до кінця 1990-х.

"Романтик" та "Будівельник" були не єдиними місцями, де можна було танцювати. Як зазначила Наталя Степанівна Дудяк, тренерка бальних танців у Ансамблі бального танцю "Денс 42", що у 1990-х було досить багато приміщень для практикування бальних танців. Наприклад, великі зали для заняття спортом

⁷¹ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uma.lvivcenter.org/uk/photos/2464>.

⁷² Усне інтерв'ю з Олегом Левицьким. Львів, травень 2022. Інтерв'юєрка: Юлія Писаренко.

⁷³ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lviv-online.com/ua/places/sportplaces/palats-sportu-halychyna/>.

були відведені тільки у державних будівлях. Це були такі будівлі, як: “Палац Піонерів”, “Палац культури залізничників” та “Дім вчителя”⁷⁴.

У 1984 році у Львові було збудовано величезний Палац піонерів загальною площею 14 500 квадратних метрів, а в 1991 році його перейменували в Центр творчості дітей та юнацтва Галичини (ЦТДЮГ). Він залишається одним із найбільших осередків дитячої творчості Західної України. Кіно-лекційні, спортивні, виставкові, актові та репетиційні зали, кімнати гурткової роботи, дві театральні сцени створювали та досі створюють усі умови для творчого розвитку дітей⁷⁵.

1991-1993 роки були не лише переломними в історії України, а й переломними для Центру творчості. Хвиля національного відродження, патріотизму, державотворення прокотилася крізь застарілі ідеології, застаріле мислення, жорсткі стилі та методи керівництва. У Центр творчості призначили нового директора-керівника, Євгена Стасюка. Були розформовані неперспективні відділи та бригади, також звільнили людей, які не вписувалися в нові умови роботи. Проте, почали появлятися нові відділи та бригади. Так, у ці роки були створені колективи, які згодом отримали почесні звання «народні» та «зразкові»: вокально-хореографічний ансамбль «Рушничок», музично-естрадний театр «Погулянка», фольклорний гурт «Барвінок», школи народного танцю, кобзарського мистецтва, журналістики, міжнародних відносин, театального мистецтва, капела духовного співу, естрадний гурт «Дивоцвіт» та деякі інші. Не всі колективи та новостворені структури витримали випробування часом, так як їх розформували та перетворили на щось нове. Але ці роки стали переломними в історії становлення та розвитку ЦТДЮГу⁷⁶.

У Палаці культури залізничників також відбувалися заняття з бальних танців, так як приміщення було придатне для цього, адже було багато вільного місця, а також була сцена. Схожа ситуація була і з “Будинком вчителя”.

⁷⁴ Усне інтерв'ю з Наталією Дудяк. Львів, травень 2022. Інтерв'юерка: Юлія Писаренко.

⁷⁵ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ctdug.lviv.ua/about/history/>.

⁷⁶ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ctdug.lviv.ua/about/history/>...

Щодо умов танцювання, то насправді, не було якихось певних критеріїв. “Хто в якому залі займався, тому і пощастило, і такі умови він мав. От в мене були шикарні умови, бо я працював у Палаці Залізничників, а це був один із найкращих залів у Львові, там навіть 14-15 травня 1999 року відбулася VI зустріч Президентів країн Центральної Європи, то там був зроблений дійсно гарний ремонт. У нас був дуже хороший зал, переодягалки, туалети і тому подібне. Але не всі мали такі хороші умови, були і набагато скромніші приміщення, де не було усіх потрібних умов. Але якщо брати суто Львів, то умов ніхто нормальних не мав. Може, в інших містах були душові кабінки і кращі умови, але у Львові такого не було. Але таке елементарне явище, як роздягалки були, не завжди роздільні(для хлопців та дівчат), але переодягалки були. У Палаці Залізничників були окремі переодягальні кімнати, як і для хлопців, так і для дівчат.”⁷⁷. Незважаючи на те, що на початку Незалежності України у Львові було досить багато залів та приміщень для занять бальних танців, нормальних умов для танцювання все одно не було, адже міська влада займалася в основному в переіменуванні цих будівель, і звертали увагу на те, в яких умовах перебували люди.

У своєму інтерв'ю з Олегом Левицьким я задала йому питання, про те, якщо були кращі умови, то чи відповідно орендна плата була більшою. На що він відповів: “Ні, тоді була не така система. Я оренду не платив, тому що мій дорослий колектив мав звання “народного”, а дитячий колектив звання “зразкового” і ми оренду не платили. А потім, я як штатний працівник там працював з 1996 року, то відповідно не платив оренду і саме в цьому мав велику перевагу”⁷⁸.

Цікавим для мене було питання щодо заробітної плати хореографів і від чого вона залежала. Пан Олег пояснив, що держава не забезпечувала зарплатнею хореографів. Навіть, коли він був у Німеччині на змаганнях, у 1990-ому і 1991-ому роках, то таку багату державу влада також не забезпечувала зарплатнею.

⁷⁷ Усне інтерв'ю з Олегом Левицьким. Львів, травень 2022. Інтерв'юєрка: Юлія Писаренко.

⁷⁸ Усне інтерв'ю з Олегом Левицьким...

Адже, існує багато видів спорту, а всіх їх профінансувати неможливо. Якщо брати на прикладі заробітну плату пана Олега, то він працював у Палаці залізничників з 1979 року на півставки. Він отримував тоді 40 рублів, які на той час для простої людини були величезні гроші, а ще й вони були допоміжні до його основної зарплати(так як тренер бальних танців для нього тоді було тоді не основною роботою). А в загальному, кожен тренер рятувався, як міг, адже все залежало від наборів людей у групу, скільки людей прийде.

Важливим питання залишається про людей, які відвідували гуртки бальних танців, а саме: хто вони такі, якого віку, якої були професії і тд. У 70-х рр. ХХ ст. танцювали здебільшого старші люди. Пан Олег зазначає, що коли він прийшов танцювати, йому було 18 років, і тоді він був наймолодшим у групі⁷⁹. Як я вже зазначила у попередньому розділі, у післявоєнний період радянська влада заохочувала студентів до студентського життя та розвитку дозвілля. Таким чином, бальні танці стали одним з способів дозвілля для студентів, тому переважно студенти, а також викладачі, які працювали в інститутах відвідували ці танцювальні заняття.

Вже згодом, у 1983 році, коли Олег Левицький заснував свій танцювальний клуб “Едельвейс”, то наймолодшому бальнику було 14 років і в основному всі танцюристи були старшими. І не було популяризації бальних танців у дітей шкільного віку. Тільки у кінці 1990-х рр. практика бальних танців стала популярною серед дітей⁸⁰.

А у зал на танці приходили переважно освічені люди, які мали різні професії. Були і вчителі, інженери, стоматологи, лікарі, музиканти і взагалі різні люди. Але це обов'язково були люди з освітою⁸¹.

Люди дізнавались про бальні танці з невеликих афіш, які переважно вивішували в університетах та інститутах на дошку оголошень. Або ж тоді, як і завжди, працювало сарафанне радіо, таким чином люди дізнавались про існування бальної хореографії. Так як приватні оголошення не можна було

⁷⁹ Там само.

⁸⁰ Там само.

⁸¹ Там само.

давати у 70-х роках, люди друкували ці афіші на друкарських машинках, а потім розвішували на видних місцях. Вже на початку 1980-х, можна було подавати оголошення в газету але не як приватна особа, а особа, яка представляла державну установу, так як, наприклад, це зробив пан Олег. Він подав оголошення у газету “Високий Замок” від Палацу Залізничників, в якому тоді викладав бальні танці⁸².

Варто зазначити, що люди приходили на танці не тільки заради свого дозвілля, але й у професійних цілях. У федерації є поділ: масовий спорт та спорт вищих досягнень.

“Масовий спорт – це складова частина спорту, основним змістом якого є раціональне використання людиною рухової діяльності як фактору підготовки до життєвої практики, оптимізації свого фізичного стану і розвитку”⁸³. Масовий спорт дає змогу людям покращити свою фізичну форму та спортивні здібності, зміцнити здоров’я, продовжити життя, захиститися від негативного впливу сучасного виробництва на організм і умови повсякденного життя. Метою різних видів спорту є зміцнення здоров’я, сприяння фізичному розвитку, оздоровленню та активному відпочинку⁸⁴. Такий спорт не вимагає багато затрат, адже, наприклад, масовий спорт бального танцю не потребує дорогих костюмів та взуття. Люди можуть купувати собі найдешевші та не затратні речі, адже танцюватимуть у своє задоволення, а не для змагань. Тому бальні танці на рівні масового спорту є цілком доступними⁸⁵.

“Спорт вищих досягнень – спортивна діяльність, пов'язана з певним видом спорту, яка має на меті шляхом поглибленої спеціалізації та індивідуалізації навчально-тренувального процесу досягнення максимальних, рекордних спортивних результатів”⁸⁶. Саме такий спорт вже є набагато більше затратніший та вимагає дуже багато часу. Якщо розглядати бальні танці на цьому рівні, то

⁸² Там само.

⁸³ Журба М. А. “Правові засади масового спорту в Україні” / М. А. Журба // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. - 2016. - Вип. 41(2). - с. 26. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2016_41\(2\)__7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2016_41(2)__7).

⁸⁴ Журба М. А. “Правові засади масового спорту в Україні”...

⁸⁵ Усне інтерв'ю з Олегом Левицьким...

⁸⁶ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/view/TM006494>

щоб дійсно мати якісь успіхи, потрібно брати уроки у зарубіжних тренерів, треба багато стажуватися, їздити за кордон на змагання, щоб бачити на якому рівні танцюють закордонні пари⁸⁷. Відповідно до своїх фінансів, люди обирали, на якому рівні вони хочуть танцювати.

Після проголошення Незаможності у танцювальні зали почало приходити більше людей, так як фінансове становище дозволяло більше витратити на дозвілля.

Проте у 1998 році в Україні розпочалась економічна криза. Цьому передувала світова криза 1998 року, яка розпочалася з кризи 1997 року в Південній та Східній Азії. Тоді це відчули найсильніше: Таїланд, Південна Корея, Малайзія та Індонезія. Росія зазнала дефолту у серпні 1998 року. Україна, яка на той час тісно співпрацювала з Росією, проте змогла цього уникнути. Але криза тоді була дуже очевидна⁸⁸. Ця криза, безумовно, повпливала на фінансовий статус українців, хтось залишився без роботи, когось скоротили. Відповідно, криза відбулася тоді і у бальному спорті, адже люди не мали чим платити, внаслідок цього, зменшилась кількість людей, які займаються бальними танцями.

Якщо на початку 1990-х років після проголошення Незалежності України, відкрились кордони і стало доступним їздити на європейські конкурси, а зокрема, в Польщу, Австрію Німеччину та Швейцарію⁸⁹, то після кризи, після 1998 року, такого напливу бальних танцюристів за кордон не було.

Олег Левицький зазначив, що як і за Радянського Союзу, так і на початку Незалежності України не було певної дисципліни між суддями. Судді були недостатньо кваліфікованими та інколи досить несправедливими, адже домовлялись про хороші бали для своїх пар наперед⁹⁰. Проте, після вступу Української федерацію у Всесвітню федерацію бального танцю, суддів почали відбирати більш ретельніше, проте несправедливість все одно була. Тільки на

⁸⁷ Усне інтерв'ю з Олегом Левицьким...

⁸⁸ [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://economy.24tv.ua/kriza_1998_2008_2014_ukrayina_kurs_dolara_bezrobittya_n1305977

⁸⁹ Усне інтерв'ю з Олегом Левицьким...

⁹⁰ Там само.

початку 2000-х років судді почали проходити стажування та тестування, за успішне проходження цих двох аспектів суддя міг отримати ліцензію на рік, в іншому випадку – ліцензію ти не отримуєш. Відповідно до цього стажування та тестування судді отримують або ж не отримують підвищення кваліфікації⁹¹. “Суддя ВФТС – спеціаліст з танцювального спорту, член ВФТС, вік якого не менш ніж 21 рік, та якого включено до складу суддівської колегії рішенням Президії ВФТС для обслуговування змагань з танцювального спорту. У своїй діяльності судді керуються правилами та Положеннями WDSF та ВФТС”⁹² – таке затвердження про суддівство вийшло тільки у 2014 році.

З початку Незалежності України, досить сильно змінились умови вигляду бальника. Якщо до вступу до ВФТС український виконавець бального танцю не мав критеріїв до зовнішнього вигляду під час змагань, то після вступу у Всесвітню федерацію, українські бальники зобов'язані були виглядати за всіма пунктами. Бальні танці після цього стали набагато строгішими. Ось, до прикладу правила зовнішнього виду бального танцівника, який затверджений Українською федерацією за прикладом Всесвітньої федерації:

“1. Спортивний костюм повинен відповідати характеру кожної дисципліни та сприяти втіленню емоційних та пластичних особливостей європейських та латиноамериканських танців.

2. Спортивний костюм має закривати інтимні місця тіла спортсмена.

3. Спортивний костюм и макіяж повинні відповідати віку та рівню майстерності спортсменів.

4. Використання релігійної символіки в якості оздоблення костюма або ювелірних прикрас заборонено (це не відноситься до особистих натільних прикрас).

⁹¹ Там само.

⁹²[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://audsf.com.ua/documents/poloz_pro_kolleg_suddiv.pdf

5. Голова змагань має право вимагати зняття ювелірні прикраси або замінити спортивний костюм, якщо існує загроза здоров'ю спортсмена або його оточення.

6. Дозволяється виступати в костюмах більш низьких категорій”⁹³.

“«Спортивний костюм» - спеціально скроєна одяга з урахуванням того, що вона використовується для публічних виступів, відповідає суспільним морально-естетичним нормам, забезпечує максимальну свободу для рухів тіла, відповідає стилю та характеру програми (стандарт/латина) та віковому цензу спортсменів (ювенали, юніори, молодь, дорослі)”⁹⁴.

Під час мого дослідження у мене появилось кілька спірних питань щодо кількості чоловічої статі, які у той час займались бальними танцями. Двоє моїх респондентів, а саме Олег Левицький⁹⁵ та Наталія Дудяк⁹⁶ зазначили, що хлопців тоді ходило більш, ніж достатньо. Один з респондентів, Юрій Бондаренко⁹⁷, навпаки – зазначив, що саме у його групі хлопців було менше, ніж дівчат, тому, відповідно, через нестачу партнерів танцювало менше дівчат. Чесно кажу, у своїй роботі я схиляюсь до думки перших двох, адже вони аргументували це тим, що на початку 1990-х бальні танці стали популярними і вседоступними, тому хлопців це цікавило, проте, на початку 2000-х в Україні, а особливо у Львові стали популярними змішані єдиноборства(бо саме у Львові у 1995 році започаткували новий вид єдиноборств - фрі-файт⁹⁸), тому починаючи з 2000-х хлопців-бальників ставало все менше⁹⁹¹⁰⁰.

⁹³[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://audsf.com.ua/documents/pravila_kostum.pdf

⁹⁴ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://audsf.com.ua/documents/pravila_kostum.pdf ...

⁹⁵ Усне інтерв'ю з Олегом Левицьким...

⁹⁶ Усне інтерв'ю з Наталією Дудяк...

⁹⁷ Усне інтерв'ю з Юрієм Бондаренко. Львів, травень 2022. Інтерв'юерка: Юлія Писаренко.

⁹⁸ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://gk-press.if.ua/x8356/>

⁹⁹ Усне інтерв'ю з Олегом Левицьким...

¹⁰⁰ Усне інтерв'ю з Наталією Дудяк...

Наталія Дудяк у своєму інтерв'ю зазначила, що вона відвідувала безкоштовні бальні танці, у яких був певний відбір. Щоб залишитись танцювати безкоштовно, потрібно було дуже сильно працювати над своїм танцем, адже якщо танцюєш погано - гурток відвідати безкоштовно вже немає змоги¹⁰¹.

Олег Левицький розповів, що на початку 90-х бальні танці були на професійнішому рівні, тому деякі танцювальні клуби почали переманювати чужі пари з інших клубів до себе, тому багато хто з тренерів змушений був покинути тренування бальних танців, так як не звикли до такої політики та конкуренції¹⁰². Зокрема, таким тренером був Юрій Бондаренко.

Так як поїздки за кордон були можливі, і можна було брати участь у міжнародних конкурсах, багато танцювальних пар використовували цю можливість, але ці поїздки були за рахунок учасників¹⁰³. Бальні танці - дуже дорога річ, тому не всім було фінансово зручно їздити на конкурси за кордон. І тому також через це багато хто з тренерів не хотів займатись бальними танцями, тому перекваліфіковувались на тренерів з інших видів танців.

Пан Олег Левицький сказав, що бальні танці є політично незалежними. “Є школи танців(їх називають гуртками) - це структура, де люди просто приходять навчитися танцювати для себе. Ця школа танців у мене тривала 4 місяці, і після закінчення я робив випуск і відбирав кращих людей до себе в підготовчу групу, потім вони потрапляли у другий склад, а потім у основний. Колись були такі тури, адже людей приходило дуже багато”¹⁰⁴. У такому випадку головним у цій спільноті був тренер, і тільки він вирішував, що і як робити. Коли згодом створили Всеукраїнську федерацію бального спорту, яка потім увійшла в ВФТС(Всесвітню), бальні танці почали залежати тільки від головної її федерації, адже тільки вона могла впроваджувати щось нове у бальний спорт.

“Бальні танці - це спорт. На них не впливала політика, та не впливали президенти, які були при владі. Ми були відокремлені від цього. Хіба що,

¹⁰¹ Там само.

¹⁰² Усне інтерв'ю з Олегом Левицьким...

¹⁰³ Там само.

¹⁰⁴ Там само.

конкурували між собою федерації, але, все одно, політика тут ні до чого. Бальні танці залежили від кількості людей, які нею займаються і від благополуччя цих людей. Але люди гроші мали, мали можливість водити дітей чи самі ходити. Але інколи не мали, і тоді були спади, і починалися проблеми”¹⁰⁵. З цього випливає, що прямого втручання у бальні танці українська влада не мала, проте, якщо проаналізувати економічну ситуацію в Україні впродовж усіх 90-х, то можна ствердити, що економіка дуже сильно впливала на бальні танці, відповідно на економіку вплинула влада. Таким чином, бальні танці не були повністю незалежні від політики.

У 2006 році вийшов по телебаченні перший випуск “Танці з зірками”, який значно сильно вплинув на свідомість тодішніх українців. Після перших двох випусків велика кількість людей почала записуватись у групи бальних танців, що було цікавим, так те, що коли люди приходили, вони знали, що вони будуть танцювати, як називаються основні фігури і тд¹⁰⁶.

Отож, історія бальних танців кінця ХХ століття досить важка та довга, адже на неї впливало дуже багато факторів, які досить часто і швидко змінювались. Після проголошення Незалежності України, українські танцюристи змогли створити власну федерацію бального танцю, а згодом вступити і у Всесвітню федерацію. 1991 рік став важливим та переломним роком у всій історії України та ще й переломним роком у історії бальних танців на території України.

Для бальних танців 1970-80-ті і 1990-ті роки були дуже контрастними. У 70-80-тих бальні танці були більше як мистецький вид спорту. Вже на початку 90-тих бальна хореографія набула вже атлетичного рівня. Тобто до того моменту бальні танці набрали своєї енергетики, свого запалу та руху, тому становище бальної хореографії на початку 90-тих була не до порівняння з попередніми роками. Вже танцювались зовсім складніші

¹⁰⁵ Там само.

¹⁰⁶ Там само.

фігури, композиції були довшими та і загалом стиль та техніка дуже сильно змінилися¹⁰⁷.

Однак, багато чого залежало від Всесвітньої федерації, бо саме вона завдавала темпи та писала правила.

У 80-х всі конкурси з танців відбувались на самопальному рівні, динаміка була слабкою та і інформації про правильну техніку не було, адже на територію УРСР відправляли дуже рідко тренерів, які побували на майстер класах за кордоном, а потім могли всю нову інформацію розказати іншим тренерам. Інформація була у дефіциті. Інколи у Київ або Львів приїжджали тренери з Прибалтики або Москви і тоді вже розказували інформацію, яку вони знали. Проте, це була крапля у морі, порівняно з інформацією, яка існувала у Європі¹⁰⁸.

Після 1990-х років, коли відкрили кордон, з'явилися відеомагнітофони для отримання відеоінформації. Крім того, що відкрились кордони, появилася змога запрошувати найкращих іноземних тренерів, які проводили в Україні майстер класи, а згодом можна було їздити за кордон власноруч. Саме тоді танець різко змінився, тобто розвивався надзвичайно швидко. Зараз бальні танці настільки динамічні та важкі, що потрібна хороша фізична підготовка¹⁰⁹.

Змінилась також суддівська система, була запроваджена скейтинг система. Скейтинг система – це міжнародна система оцінювання спортивного танцю. Ця система була значною мірою важливою, у зв'язку з тим, що таким чином судді не зможуть ставити несправедливі оцінки.

¹⁰⁷ Там само.

¹⁰⁸ Там само.

¹⁰⁹ Там само.

ВИСНОВКИ

Історія повсякдення існувала завжди та і досі існує. Повсякдення починається від існування людей, адже повсякдення – це те, що робить людина, те, чим людина живе.

Повсякдення – це праця; відпочинок; стосунки з іншими людьми; побут; культурні практики харчування, читання та танцювання; дозвілля; спорт; музика; емоції; дитинство; старість; смерть; злочинність; релігія; грамотність та і тому подібне. Повсякденність – це все що нас оточує, вона має у собі багато повністю нерозкритих тем, тому так важливо її досліджувати.

Дослідження повсякденності Радянського Союзу досить поглиблене, адже написано вже дуже багато праць по цій темі і, до речі, неочікувано для мене, заторкано велика кількість аспектів повсякденності.

На противагу, дослідження повсякденності ранньої Незалежності України доволі мало розглянуте. Це відбувається через те, що зараз у світі відбувається стільки подій, що дослідження повсякдення губиться на цьому фоні.

Дозвілля є одним із аспектів повсякдення. Сьогодні дозвілля є визначальним фактором стилю та змісту повсякденного життя і сприяє розширенню дозвіллевої діяльності в сучасних розвинених суспільствах. Під значенням дозвілля мається на увазі відпочинок, спорт, хобі, туризм, тобто якась активна діяльність, якою люди займались у вільний час.

Починаючи з 1920 року радянська влада старалась заохочувати молодь та студентів до активного заняття спортом, у такий спосіб вони хотіли, щоб студентство підпадало під радянську пропаганду, не помічаючи цього.

У 1930-х роках влада СРСР сконцентрувала всі сили для того, щоб покращити рівень спорту по всій території союзу, організовувала спартакіади, конкурси та змагання, щоб заохотити до цього більшу кількість людей.

Під тему дозвілля потрапляють і бальні танці, адже вони також вважаються спортом, яким радянська влада старалась заохотити людей. Щоб розповсюдити

радянську пропаганду, радянська влада навіть придумала свою радянську програму бальних танців, у яку входили понад 300 танців.

Бальні танці за часів Союзу Радянських Соціалістичних Республік розвивалися досить повільно та неоднозначно, адже доступу до інформації взагалі не було. Не було відеозаписів, детального розбору танців стандартної та латиноамериканської програм. Тому бальні танці на території СРСР дуже сильно відставали від темпу розвитку бальних танців у Західних країнах.

У січні 1992 року Асоціація спортивного танцю України (АСТУ – президентом якої був Святослав Влох) була прийнята до IDSF у Львові. Саме ця подія змінила всю історію бальних танців на території України. Адже саме Всесвітня федерація спортивного танцю завдала основні тенденції у бальній хореографії у світі.

Із приходом Незалежності України, становище бальних танців кардинально змінилось, так як розпочалась свобода у кордонах, у матеріалах та свобода у інформації. Закордонні тренери могли приїжджати на територію України, а зокрема і Львова, і проводити свої майстер класи. У вільному доступі появлялись відеоматеріали, за якими люди могли вивчати бальні танці. Коли

Загалом, бальні танці не фінансувались державою як і на території України, так і у всьому світі. Максимум, що могла місцева влада виділити зі свого бюджету, то це кошти на проведення Всеукраїнських змагань. Всі інші витрати на себе брали, безпосередньо, організатори змагань, учасники цих змагань і тд.

Бальні танці юридично були незалежними від політичної влади в Україні, проте фактично, усі політичні процес, які відбувались тоді в Україні впливали на розвиток та фінанси бальної спільноти.

У 1990-тих роках бальні танці на території України, а саме у Львові, вже були на професійному рівні. Це доводилось тим, що в Україні масово почали проводити Всеукраїнські змагання та конкурси.

Проте був один нюанс, на Міжнародному рівні конкурси в Україні проводились дуже рідко.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

а) джерела:

1. Усне інтерв'ю з Наталією Дудяк. Львів, травень 2022. Інтерв'юерка: Юлія Писаренко.
2. Усне інтерв'ю з Олегом Левицьким. Львів, травень 2022. Інтерв'юерка: Юлія Писаренко.
3. Усне інтерв'ю з Юрієм Бондаренко. Львів, травень 2022. Інтерв'юерка: Юлія Писаренко.

б) довідкова література:

1. Енциклопедія сучасної України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=20509

в) монографія, статті:

1. Алякринська М. А. *“Тенденції розвитку масового танцю 1950-х рр.: бальний танець”*. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/tendentsii-razvitiya-massovogo-tantsa-1950-h-gg-balnyy-tanets/viewer>. с. 135-141.
2. Базела Д. *“Діяльність клубів спортивного бального танцю в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку”*. с.82
3. Выдрин В.М. *“Героизм советских физкультурников в битвах за родину”* / В.М. Выдрин. – Ленинград: общество «Знание», 1967. – с. 5.
4. Георгиева Т. С. *“Культура повседневности: В 3-х кн.”* / Т.С.Георгиева. – Кн. 1. – Москва, 2005. – с. 17-18.
5. Журба М. А. *“Правові засади масового спорту в Україні”* / М. А. Журба // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. - 2016. - Вип. 41(2). - с. 26. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2016_41\(2\)_7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2016_41(2)_7).

6. Горянов Л.Б. *“Уходили на фронт чемпионы”* // Серия «Физкультура и спорт» – М.: «Знание» – 1980. – №3. – с. 7.
7. Касьянова Е.В. *“Пути развития советской бальной хореографии : исторический анализ периода 1917-1941 гг.”* : диссертация ... кандидата искусствоведения : 17.00.01. - Москва, 1987. - 207 с.
8. Коляструк О.А. *“Предмет історії повсякденності: історіографічний огляд його становлення у зарубіжній та вітчизняній історичній науці”* // УІЖ. – 2007. – №1 (472). – с. 182.
9. Коляструк О. *“Теоретико-методологічні аспекти вивчення повсякденного життя”*. — Розділ 1. — Нариси повсякденного життя радянської України в добу непу (1921–1928 рр.): Колективна монографія/ Відп. ред. С. В. Кульчицький: В 2 ч. — Ч 1. — К.: Інститут історії України НАН України, 2009. — с. 14-15
10. Королева Э. А. *“Ранние формы танца”* / Э. А. Королева. – Кишинев : Шниинца, 1977. – 215 с.
11. Коршун П.П. *“Феномен «королевы» Днепродзержинска и ее герои Украины, СССР. В двух книгах, книга первая”* / П.П. Коршун. – Дніпропетровськ: «Пороги», 2006. – с. 20.
12. Морущко О. О. *“Історія розвитку аматорського та професійного артистичного руху в бальному танці (кінець XIX – 70-і роки XX ст.)”* / О. О. Морущко, Т. Р. Шіт, Р. Ю. Кундис // Молодий вчений. - 2019. - № 7(2). - с. 200-204. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_7%282%29__10
13. Осадців Т. *“Історія розвитку спортивних танців”*. Зб. наук. статей ЛДІФК. Львів, 1999. с.45–48.
14. Осадців Т. *“Спортивні танці”*. Львів: ЗУКЦ, 2001. 340 с.
15. Осадців Т. *“Теорія і методика викладання спортивного танцю”*. Львів: ЗУКЦ, 2001. с. 60–75.
16. Піча В.М. *“Культура вільного часу. (Філософсько-соціологічний аналіз)”*. – Львів: Світ, 1990. – с. 35.

17. Плахотнюк О. *“Віддзеркалення сучасної танцювальної культури України через хореографічні конкурси”*/О. Плахотнюк//Українське хореографічне мистецтво в контексті світової художньої культури (сучасний поліжанровий дискурс). Колективна монографія/ за заг. ред. О. А. Плахотнюка. – Львів : СПОЛОМ, 2020. – с. 117
18. Пушкарева Н. *“Современное состояние и предмет «истории повседневности» и ее отличие от этнографических исследований быта”* / Н. Пушкарева // Свакодневна культура у постсоціалістичком періоду. Збірник ЕИ САНУ. – Београд, 2006. – No 22. – с. 89-94.
19. Радченко О. *“Повсякденне життя радянських людей в УРСР у 60–80-х рр. ХХ ст. очима іноземних туристів”*/ О. Радченко. - Історія повсякденності: теорія та практика : матеріали Всеукр. наук. конф. 14-15 трав. 2010 р. / М-во освіти і науки України, Ін-т історії України НАН України [та ін.]; [упоряд.: О. М. Лукашевич, Т. Ю. Нагайко ; редкол.: В. П. Коцур (голов. ред.) та ін.]. – Переяслав-Хмельницький: [б.в.], 2010. – с. 201.
20. Сахневич, Ю. Ю. *“ Становлення та розвиток фестивально-конкурсного руху в бальному танці”* / Ю. Ю. Сахневич // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури : зб. наук. пр. / М-во культури України, Нац. акад. керів. кадрів культури і мистецтв. – Київ, 2014. – Вип. 33. – с. 199
21. Третяк В. *“Розвиток спортивного руху в СРСР та Кисві у передвоєнний період”* / В. Третяк. - Історія повсякденності: теорія та практика : матеріали Всеукр. наук. конф. 14-15 трав. 2010 р. / М-во освіти і науки України, Ін-т історії України НАН України [та ін.]; [упоряд.: О. М. Лукашевич, Т. Ю. Нагайко ; редкол.: В. П. Коцур (голов. ред.) та ін.]. – Переяслав-Хмельницький: [б.в.], 2010. – с. 148.
22. Удод О. *“Історія повсякденності: питання історіографії”* / Удод О. Історія повсякденності: теорія та практика : матеріали Всеукр. наук. конф. 14-15 трав. 2010 р. / М-во освіти і науки України, Ін-т історії України НАН

- України [та ін.]; [упоряд.: О. М. Лукашевич, Т. Ю. Нагайко ; редкол.: В. П. Коцур (голов. ред.) та ін.]. – Переяслав-Хмельницький: [б.в.], 2010. – с. 19.
23. Хоменко Н. *“Колективне дозвілля як спосіб контролю за студентською повсякденністю”* / Н. Хоменко. - Історія повсякденності: теорія та практика : матеріали Всеукр. наук. конф. 14-15 трав. 2010 р. / М-во освіти і науки України, Ін-т історії України НАН України [та ін.]; [упоряд.: О. М. Лукашевич, Т. Ю. Нагайко ; редкол.: В. П. Коцур (голов. ред.) та ін.]. – Переяслав-Хмельницький: [б.в.], 2010. – с. 191.
24. Чебан О. *“Особливості пострадянського побуту в житловому просторі одеситів”* / О. Чебан. - Історія повсякденності: теорія та практика : матеріали Всеукр. наук. конф. 14-15 трав. 2010 р. / М-во освіти і науки України, Ін-т історії України НАН України [та ін.]; [упоряд.: О. М. Лукашевич, Т. Ю. Нагайко ; редкол.: В. П. Коцур (голов. ред.) та ін.]. – Переяслав-Хмельницький: [б.в.], 2010. – с. 208.
25. Шіт Т. *“Вікентій Матвійович Рудчик – легендарна постать у контексті розвитку бальної хореографії Галичини”* / Т. Шіт // Вісник Львівського університету. Серія : Мистецтвознавство. - 2014. - Вип. 14. - с. 58. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU Mistec 2014 14 10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mistec_2014_14_10).
26. Шіт Т. Р. *“Мар’ян Вєчисти – перший професор бального танцю міста Львова”* / Т. Р. Шіт // Молодий вчений. - 2018. - № 9(1). - с. 12-15. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_9%281%29__6
27. Шепеленко Т.В., Буц А.М., Бодренкова І.О. *“Фізичне виховання у формуванні здорового способу життя”*: Навч. посібник. – Харків: УкрДАЗТ, 2018. – 125 с.
28. Шестопал Л. В. *“Бальні танці "радянської програми" в СРСР”* [Електронний ресурс] / Л. В. Шестопал // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Мистецтвознавство. - 2017. - Вип. 24. - с. 83-87. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrkm_2017_24_16

29. Шестопап Л. В. “Конкурсний бальний танець в СРСР у 1957-1991 роках”/ Л. В. Шестопап // Вісник [Київського національного університету культури і мистецтв]. Мистецтвознавство. - 2015. - Вип. 32. - с. 131
30. Шестопап Л. В. “*“Радянська програма” конкурсів бальних танців у 60 - 80-х роках ХХ століття*” [Електронний ресурс] / Л. В. Шестопап // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури. - 2017. - Вип. 39. - с. 346-353. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apitphk_2017_39_41
31. Шестопап Л. В. “*Стратегії розвитку бального танцю в СРСР середини 50 – початку 60-х років ХХ століття*” [Електронний ресурс] / Л. В. Шестопап // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Мистецтвознавство. - 2019. - Вип. 32. - с. 90-94. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrkm_2019_32_16
32. Ястребицкая А. Л. “*Повседневность и материальная культура средневековья*” // Одиссей: Человек в истории. 1991. — Москва, 1991. — Вып. 3. — с. 98
33. John Round. “*Coping with the social costs of ‘transition’: Everyday life in post-Soviet Russia and Ukraine*”. First Published March 29, 2010
34. Lüdtke, Alf. “*Introduction: What Is the History of Everyday Life and Who Are Its Practitioners?*” // The History of Everyday Life. Reconstructing Historical Experiences and Ways of Life / ed. by A. Ludtke. Princeton, 1995, pp. 17-18.
35. Marian Wieczysty. “*Tańczyć może każdy*”. – Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1981. – 320 s.
36. Risch, William Jay. “*The Ukrainian West : culture and the fate of the empire in Soviet Lviv*” / William Jay Risch. —(Harvard historical studies ; 173). pp. 220-221

інтернетресурси:

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archeos.org.ua/?p=12698>
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://reposit.uni-sport.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/1975/Збірник%20семінару%20Історія%20радянської%20повсякденності.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
с. 40, 44,55
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.worlddancesport.org/WDSF/History>
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.edelveisdance.com/index.php?id=14>
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.udsa.com.ua/content/view/4/4/>.
6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uma.lvivcenter.org/uk/photos/2464>.
7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lviv-online.com/ua/places/sportplaces/palats-sportu-halychyna/>.
8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ctdug.lviv.ua/about/history/>.
9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/view/TM006494>
10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://economy.24tv.ua/kriza_1998_2008_2014_ukrayina_kurs_dolara_bezrobittya_n1305977
11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://audsf.com.ua/documents/poloz_pro_kolleg_suddiv.pdf
12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://gk-press.if.ua/x8356/>
13. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://selyanka1.livejournal.com/98103.html>.

ДОДАТКИ

Додаток №1

Скрипт інтерв'ю із Юрієм Бондаренко. Львів, 01.05.2022

Юрій Бондаренко - талановитий балетмейстер заслужений артист естрадного мистецтва України.

Я спробувала взяти інтерв'ю у pana Юрія, проте він мене запевнив, що він не надто надійна людина, яка може розказати все про тодішні бальні танці, так як він якраз з приходом Незалежності покинув це діло. Це відбулось з кількох причин: до нього у групу приходило мало хлопців; східні танці для нього стали цікавіші; і так як відкрились кордони, можна було їздити за кордон, але це все було дуже дорого.

Додаток №2

Скрипт інтерв'ю із Олегом Левицьким. Львів, 19.05.2022

Левицький Олег Володимирович. Голова осередку танцювального спорту Львівської області(національна організація). Засновник і постійний художній керівник з 1983 року Народного самодіяльного колективу ансамблю бального танцю “Едельвейс”, балетмейстер вищої категорії, лауреат та дипломант Всеукраїнських та Міжнародних фестивалів та конкурсів, Президент Львівської обласної Федерації спортивного танцю, Заслужений працівник культури України. Підготував 16 Майстрів спорту України та 62 Кандидатів у Майстри спорту України.

1. Чи змінило проголошення Незалежності України щось у сфері бальних танців?

– Зміни відбулись від міжнародних організацій. Держава ніякого відношення до бальних танців ніякого не мала. Була міжнародна федерація «ДСФ», потім вона переіменувалась і зараз назва її «Всесвітня федерація танцювального спорту. І українська оця федерація є членом цієї ВФТС. Як розвивається Всесвітня федерація, так і розвивається українська. Адже всесвітня організація завдає темпу, а кожна членкиня цієї організація повинна виконувати всі правила.

2. Тобто, за часів Радянського Союзу у цю федерацію також входила УРСР, чи як?

– Ні, у цю федерацію входила напевно тільки сам увесь Союз(і то напевно), адже у Всесвітню федерацію могла входити тільки одна федерація від всієї держави. У 1991 році хореографи, які працювали у Львові були дуже шустрими і організували Асоціацію спортивного бального танцю України, і увійшли у міжнародну федерацію. Якщо брати Україну з 91 року, то саме з цього року Україна на міжнародному рівні почала брати участь у бальних танцях. Бо за часів Радянського Союзу головною була Москва, і вона це все контролювала.

3. Зрозуміло, наступне питання, чи після проголошення незалежності стало приходити більше людей? Тобто, чи більше їх наплив був? Чи воно взагалі нічого не змінило?

Ну тут трошки не так працює. Тут не від Незалежності залежить, тут наш вид спорту залежить, на жаль, від фінансів. І я так жартома говорю, що хто найбільше зацікавлений у благополуччі українських громадян, це є бальні танці. Умовно кажучи, звідки пішов назва бальні танці? Чому так по старинці називають? Колись танцювалися на балу танці, там були вальс, була мазурка, була полонез і так далі. І по старинці ця назва перейшла в бальні танці. Але в дійсності, то що ми зараз танцюємо, то це часто як спорт. І все залежить від того(тому що це

відносно ну, скажем так, і дорогий одночасно, і недорогий вид спорту.), які цілі собі ставити.

Бо, наприклад, в нас у федерації є поділ: масовий спорт і спорт високих досягнень. Масовий спорт - це діти приходять собі танцювати. Їм тільки треба взуття придбати, а костюми є дуже дешеві. А все дешеве є просте і все це є на нижчих рівнях. Там є нижчі такі класи, тому це цілком доступно. Скажемо так, що теніс є незрівнянно дорожчий, або інші види спорту. А вже якщо розбирати спорт високих досягнень, там вже треба дійсно брати уроки у зарубіжних тренерів, треба багато стажуватися. Поїздки на закордонні змагання - це вже дороге задоволення. Але, наприклад, був період(а саме 2000-ні роки), коли в Україні були більш стабільні економічні моменти. Тому, звичайно, що ходило людей більше(але саме у той період).

Зараз, особливо, останнім часом, після того як почалися дії в 2014 році, трохи зменшився наплив людей, тому що почались військові дії і благополуччя людей, на жаль, сильно впало. Ну, а тепер просто катастрофа.

От у мене, наприклад, зараз повиїжджали, в основному, така середня група хороша. То більшість їде зараз у Польщу, Чехію, Португалію.

4. Чи принесла Незалежність якісь позитивні зміни?

Зараз, порівняно, наприклад, я почав танцями займатися з 1974 року. Я сам з Тернопільщина, і приїхав сюди до Львова вчитись у Політех. Тут у 1973-1974 роках пішов до цього першого вчителя, який заснував бальні танці. І тоді, якщо порівняти 1980-90 роки, скажемо так, змагання були такого більш самопального плану. Тобто, ми щось собі здогадувалися, щось собі там робили, умовні якісь свої вікові групи ділили, свої якісь класи робили, були якісь наші оцінювання. Ми придумували собі різні системи, якби то було більше об'єктивно. А потім

було запровадження вже у нас в Україні скейтинг системи, це міжнародна система оцінювання.

Коли ми стали членом Міжнародної федерації, де чітко встановлюються правила, то вже зараз ситуація з костюмами стає строгішою, із виглядом нижчі класи. Якщо раніше можна було собі хоч “роги” чіпати, то зараз макіяж не можна, у костюмів є обмеження для нижчих класів, причому не має значення, який вік. Тобто все є дуже строго. А вже вищого рівня класи, там вже дозволяється більша свобода з костюми, зачіскам, і всі інші моменти.

Але що найголовніше, це скажемо так, змагання зараз є більше впорядкованим, тому що судді, по-перше, проходять стажування в нашій федерації. Нам треба мати ліцензію на суддівство на рік. Якщо суддя не пройшов стажування, то ліцензії не отримуєш. У нас є здача тестів - не здавав тест, значить, право судити не маєш. Категорія у тебе, наприклад, не міняється і не підвищується.

То зараз такі правила?

Так, бо раніше такого не було. Раніше міг судити, хто хоче.

Я колись давно був на змаганнях у Луцьку. Це було десь вже кінець 1990-х-початок 2000-х, і запросили мене судити там змагання. І побачив там дівчику років 15, і виявляється вона була суддею на цьому конкурсі для молодшої категорії. Дівчинці 15 років і її поставили судити, бо вона там трошки танцює десь і в тому розуміється. Тобто не дивилися чи вміє вона судити, чи проходила якесь стажування. Зараз є чітко встановлено правило, хто має право судити, який вік. Ну і в першу чергу має здати ці тести - не здав тест, то відповідно ти судити не можеш.

Ну це так я перескакую, бо тут трошки інакше то все. Якщо говорити всю історію за порядком, то це було б дуже довго.

5. Ще буде до Вас таке питання, про місце проведення, де було це? Чи держава виділяла спеціальні якісь приміщенні на це? Чи це суто тренери, які займалися танцями за радянського союзу орендували приміщення?

З кінця дев'яностих спорткомітет, а тобто держава надавали і фінансували зал, але тільки на проведення Чемпіонату області. Або Чемпіонату України. Всі інші змагання організатори проводили змагання на свій страх і ризик. Організатори самі орендують зал, самі все оплачують, запрошую суддів, суддів оплачує і всі інші моменти забезпечує організатор.

Зате зараз трохи краще ситуація, тому що, наприклад, місто виділяє кошти. Значить Оголошується конкурс на проведення певних заходів і кожен подає свої документи, і там є комісія, яка вирішує і дає певні кошти, хоч невеликі, але дає кошти на проведення змагань будь-якого рівня. і це не обов'язково щоб це був чемпіонат. Точніше так, Кубки Львова вони фінансують, а не всі змагання.

Але місто долучилося до цього, і це вже десь років десять так воно фінансує, може навіть більше, але раніше такого не було.

6. А в яких залах проводились репетиції, і як саме це відбувалось?

У 90-их був один з кращих залів “Романтик”. Романтик відкрився у 1979 році і це був фактично найкращий зал в Союзі. Але тоді були свої вимоги. Тоді було значно менше учасників, значно менше категорії, і тому цей зал підходив. Вже десь після 2005-2006 року, коли там почали його приватизовувати і почали його доводити і добивати до ручки, щоб його викупити дешевше. Та і там була проблема з туалетами, проблеми з роздягальнями. І просто сама площадка хороша, а для глядачів місця не було. І до 2000 року це буде державне приміщення, а там далі вже почалися всякі там махінації. Там було шикарне приміщення. Там був шикарний зал та шикарні паркети.

У “Романтиці” проходили концерти, грав оркестр, працювали хороші бари, були відеосалони. Туди приїжджали люди з Петербургу і Москви, і вони були в захваті від такого гарного залу, та ще й неочікували, що це може бути у Львові.

Але зал морально застарів по площі, по стану, не відповідав вимогам, а зараз його просто знищили. Тому зараз переважно немає де проводити тренувань.

А в 90-х я проводив змагання у спортивному комплексі “Будівельний”, а зараз називається “Галичина”. То там можна було проводити, але зараз є проблема, бо там займаються баскетболом, волейболом і у них є свій графік, у який неможливо влізти. І до того ж ціна занадто велика.

7. Чи було фінансування від держави?

На офіційні Чемпіонати в кінці 90-х влада почала виділяти кошти. З 1995-1996 років держава почала офіційно виділяти кошти, невеликі кошти, але все ж.

Чому саме у ці роки державала почала виділяти кошти? Що цьому посприяло?

Коли Україна увійшла у Міністерство спорту, тоді почалось офіційне фінансування.

8. Якою була зарплата хореографів? Що на це впливало?

Звичайно, держава не забезпечувала зарплатнею хореографів. Навіть, коли я був у Німеччині на змаганнях, у 1990-ому і 1991-ому роках, то таку багату державу влада також не забезпечувала зарплатнею. Адже, існує багато видів спорту, а всіх їх профінансувати неможливо.

А стосовно хореографів, то я працював у Палаці залізничників з 1979 року на півставки. Я мав тоді 40 рублів, то для мене були величезні гроші, а ще й допоміжні до моєї основної зарплати.

А так, кожен спасався як може. Це також залежало від наборів, скільки людей прийде, а зараз тим більше.

9. Якої вікової категорії люди приходили танцювати?

Коли я почав танцювати, мені було 18 років, то я був один з наймолодших у групі. Тому у той час діти практично не танцювали. Я не пригадую, щоб були діти. І коли я заснував свій “Едельвейс” у 83 році, то у мене в клубі наймолодшими були хлопці по 14 років, в основному всі були старшими. Не було тоді такої моди танцювати таким малим дітям.

Вже під кінець 90-х діти почали практикувати бальні танці. Але все одно, маленьких дітей років 4-5 не було, були діти трішки старші.

10. Люди яких професій займалися бальними танцями? І як вони дізналися про цей гурток?

Я, наприклад, пішов по афішці. Побачив афішку, висіла в Політехніці і я по ній пішов. Якщо брати 70-ті роки, то держава тоді не дозволяла вивішувати якісь приватні оголошення. Тому, в основному робилися самопальні афіші та оголошення, які друкувалися на друкарських машинках. Або оголошення працювало, як “сарафанне радіо”, люди передавали інформацію один одному.

Коли я набирав групу для занять на початку 80-х, то мені було легше, бо можна було давати приватні оголошення у газету, наприклад, я подавав у газету

“Високий Замок”. Але я давав навіть не приватні, а від Палацу Залізничників, тобто це робила державна установа.

А в зал переважно приходили танцювати студенти та працівники, які працювали у тих закладах, де проводились заняття. Переважно приходили танцювати люди з освітою, а за професіями були різні. Були вчителі, інженери, стоматологи, лікарі, музиканти, загалом, різні люди. Але люди з освітою.

11. Чи стало більше Чемпіонатів з бальних танців і великих подій після проголошення Незалежності?

Звичайно, бо бальні танці почали активно розвиватися. Наприклад, якщо брати до уваги 80-ті, то у Львові одні такі всесоюзні змагання були у 87 році, то це були єдині змагання такого рівня. У 80-х могло бути 1-2 Чемпіонати Всеукраїнські на рік, а після 90-х число почало рости.

12. Які були умови танцювання? Чи були забезпечені елементарними умовами ?

Хто в якому залі займався, тому і пощастило, і такі умови він мав. От в мене були шикарні умови, бо у Палаці Залізничників, а це був один із найкращих залів у Львові, там навіть у 1999 році був Саміт Президентів Східної Європи(10 президентів представлено), то там був зроблений гарний ремонт. У нас був дуже хороший зал, переодягалки, туалети і тд. Але не всі таке мали, були і набагато скромніші, де не було усіх потрібних умов.

13. Але якщо були кращі умови, то відповідно орендна плата була більшою?

Ні, тоді була не така система. Я оренду не платив, тому що мій дорослий колектив мав звання “Народного”, а дитячий колектив звання “Зразкового” і ми оренду не платили. А я потім, як штатний працівник там працював з 1996 року, то я не платив оренду і саме цим мав велику перевагу.

Але якщо брати суто Львів, то умов ніхто нормальних не мав. Може, в інших містах були душеві і кращі умови, але у Львові такого не було. Але таке елементарне явище, як роздягалки були, не завжди роздільні для хлопців та дівчат, але переодягалки були. У Палаці Залізничників були окремі переодягальні кімнати, як і для хлопців, так і для дівчат.

14. Чи бальні танці були політично залежні?

Є школи танців(їх називають гуртками) - це структура, де люди просто приходять навчитися для себе танцювати. Ця школа танців у мене тривала 4 місяці, і після закінчення я робив випуск і відбирав кращих людей до себе в підготовчу групу, потім вони потрапляли у другий склад, а потім у основний. Колись були такі тури, адже людей приходило дуже багато.

Бальні танці - це спорт. На них не впливала політика, та не впливали президенти, які були при владі. Ми були відокремлені від цього. Хіба що, конкурували між собою федерації, але, все одно, політика тут ні до чого.

Бальні танці залежали від кількості людей, які нею займаються і від благополуччя цих людей. Але люди гроші мали, мали можливість водити дітей чи самі ходити. Але інколи не мали, і тоді були спади і починалися проблеми.

15. Чи часто їздили на змагання за кордон?

Так, якраз в 90-х досить часто їздили на змагання. Перший наш виїзд за кордон були в Польщу, а потім в Німеччину, Австрію, Швейцарію, але найчастіше до Польщі. У рік 5-6 разів за кордон виїжджали.

А в Україні були такі змагання?

Всеукраїнські були і дуже багато, але на Міжнародному рівні в Україні змагання майже не проводились.

16. Різниця між 80-ми і 90-ми?

Була величезна різниця, по-перше, спочатку бальні танці були більш як мистецький вид спорту(70-ті і 80-ті роки, то акцент був просто на танцюванні, тобто люди собі просто танцювали під музику). Якщо брати початок 90-х років, то бальні танці були більше, як атлетика. Тобто танці набрали такої енергетики, що це навіть не до порівняння. Це вже набагато складніші фігури, набагато швидше виконання. Стиль, техніка і тд. дуже багато всього змінилось.

Але треба розуміти момент, що багато чого залежало від Міжнародної федерації. От як вона почала розвиватись, і який вона завдавала ритм, так і інші федерації мали під неї підстроїтись.

Якщо брати до прикладу мене та мої пари, то у 80-тих була набагато слабша динаміка, не було інформації, тобто у нас було більш таке самопальне танцювання. Ми знали приблизно що є такі танці, десь-якась інформація до нас доходила, також ми запрошували, до нас тренерів з Прибалтики або Москви, тобто тих, які більш-менш розумілись, адже до них інформація доходила швидше і більше. І таким чином ми розвивалися.

А вже після 90-тих років, коли вже відкрилися кордони, з'явилися відеомагнітофони, можна було діставати відеоінформацію. Ну головне, що кордони відкрилися і ми почали запрошувати до себе кращих зарубіжних тренерів і самі почали їздити за кордон. Саме тоді танець кардинально змінився, тобто він набрав надзвичайно швидкого розвитку. Я би порівняв розвиток бальних танців із прискоренням автомобіля, бо на самому початку розгону ти дуже повільний(аналогія з 70-ми і 80-ми), а далі їдеш на просто максимальній швидкості, до якої розігнався за кілька секунд(90-ті і далі). Зараз просто пішла неймовірна динаміка і рівень танцю такий, що потрібно мати хорошу фізичну підготовку.

Та і також в суддівстві змінилась система. Ну і багато чого іншого.

В основному, у 90-х конкурси були для дорослих, а не для дітей. Але політика та ситуація між клубами була важка, адже інколи клуби переманювали пари з інших, таким чином назрівав конфлікт та сварки, і багато хто з тренерів не хотів цього всього, і покидав бальні танці, як це, наприклад, зробив Юрій Бондаренко.

17. А яка ситуація була з хлопцями, чи достатньо їх займалось щоб у всіх дівчат були пари?

У мене в 90-х роках хлопців було відносно багато, порівнюючи з теперішнім часом, тобто усім було достатньо партнерів. Просто згодом, в Україні появились єдиноборства, і хлопці почали більше відвідувати саме ці гуртки.

18. У 2006 році вийшов перший випуск танці з зірками, чи повпливало це на людей?

Перші два випуски, ну може три, надзвичайно повпливали на людей. Після цього, прочті люди точно почали розуміти, як називаються всі танці, які головні фігури танцю. Коли люди приходили до мене, вони точно знали, то точно знали, що вони хочуть танцювати.

19. А що цікавого Ви помітили впродовж усього існування бальних танців?

Ну, напевно, одним із таких найцікавіших спостережень було те, що на початку 1990-х років в Україні бальними танцями займалась молодь, а саме студенти і молоді викладачі, а у Європі ж навпаки, танцями займалися діти шкільного віку. Тепер, у ХХІ столітті, все відбувається зовсім по-іншому. У Європі танцює молодь, в Україні - діти шкільного та навіть дошкільного віку.

Додаток № 3

Скрипт інтерв'ю із Наталією Дудяк. Львів, 25.05.2022. (Так як пані Наталя була досить занята, вона не змогла дати повноцінне інтерв'ю, тому виділила основні моменти)

Дудяк Наталія Степанівна - тренер бальних танців у Ансамблі бального танцю "Денс 42".

1. Чи змінило проголошення Незалежності України щось у сфері бальних танців?

Група, у якій танцювала я, танцювали радянську програму до початку 90-х. Тому зі зміною влади, радянська програма бальних танців остаточно зникла. До 90-х, я пам'ятаю, ми танцювали сударушку, польку, мазурку і тому подібне.

2. Місце проведення бальних танців, а саме, де відбувались заняття?

Місця було достатньо до 90-х. Були такі приміщення, як: “Погулянка”, “Дім піонерів”, “ДКЖД”, “Дім вчителя” і тд. Потім приміщень стало важче знаходити, адже більше людей приходило танцювати.

3. Як часто відбувалися заняття?

Заняття відбувались два рази в тиждень, переважно у тих місцях, про які я зазначила вище. Танцювали ми безкоштовно тоді, але щоб залишитись у групі, потрібно було дуже гарно танцювати, в іншому випадку тебе могли виключити з групи, і на твоє місце взяти того, хто краще танцює. Тому, доводилось дуже багато практикувати свій танець, щоб ходити в групу безкоштовно.

4. Яка ситуація на той час була з кількістю хлопців?

На початку 1990-х ситуація з кількістю партнерів на паркеті була досить хорошою. Тоді було набагато більше хлопців, ніж зараз приходять танцювати. Справа в тому, що зараз з'явилося дуже багато видів спорту, у яких хлопці зацікавлені біле, аніж у бальних танцях.

5. І останнє запитання, чи відбувалось вже на початку 1990-х рр. переманювання пар із одного танцювального клубу в інший?

Чесно кажучи, не можу такого пригадати, адже тоді мало відбувалось такого, це зараз, у ХХІ столітті тренери стараються переманювати пари. А тоді якщо таке було, то було дуже мало.